



ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

του

ΧΡΗΣΤΟΥ ΡΟΥΦΟΥ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων
(με εξειδίκευση στη Χρηματοοικονομική Διοίκηση)

Επιβλέπων: Καθηγητής Δημήτριος Σουμπενιώτης

Οκτώβριος 2011

Πίνακας περιεχομένων

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2.ΓΕΩΡΓΙΑ.....	5
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	5
2.2 Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε	6
2.3 Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	9
3.ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	14
3.1 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Κ.Α.Π	15
3.2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ Κ.Α.Π	15
3.2.1 1958-1991	15
3.2.2 Η μεταρρύθμιση του 1992.....	16
3.2.3 Η μεταρρύθμιση του 1999.....	17
3.2.4 Η μεταρρύθμιση του 2004.....	19
3.3 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΑΠ.....	21
3.3.1 Νέα ΚΑΠ και Ελληνικός Αγροτικός Τομέας.....	21
4.ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ..	24
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ 2000 Ή AGENTA 2000.....	24
5. ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (ΕΣΠΑ) ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	26
5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΠΑ	26
5.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Π.Α.Α) ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007-2013 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ.....	28
6.ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	34
6.1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	34
6.1.1 Αγροτουρισμός στην Ελλάδα.....	38
6.2 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ	40
6.2.1 Πιστοποίηση.....	42
6.2.2 Ορόσημα στην Ιστορία της Βιολογικής Γεωργίας	42
6.2.3 Βιολογική γεωργία στην Ελλάδα	43
6.2.4 Βιολογική Κτηνοτροφία	45

6.2.5 Προβλήματα στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας.....	46
6.3 ΕΝΝΑΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΑΞΙΖΟΥΝ ΠΡΟΣΟΧΗ	48
6.3.1 Ιπποφαές	48
6.3.2 Αρόνια	49
6.3.3 Τρούφα	50
6.3.4 Άλλες καλλιέργειες.....	51
6.4 ΒΙΟΚΑΥΣΙΜΑ	52
7.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	56

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην Ελλάδα ο αγροτικός τομέας αποτελούσε και θα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής κουλτούρας και του ελληνικού πολιτισμού. Ο γεωργικός τομέας είναι σημαντικός για την χώρα μας από κοινωνικοοικονομικής πλευράς αφού για πολλά χρόνια αποτελούσε και αποτελεί πηγή ανάπτυξης για την περιφέρεια, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι στην ελληνική ύπαιθρο, που αποτελεί το 85% της γεωγραφικής έκτασης της Ελλάδας, η πλειοψηφία των ατόμων απασχολείται στον αγροτικό τομέα.

Στο πλαίσιο της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας θα επιχειρηθεί η διερεύνηση των εναλλακτικών στρατηγικών ανάπτυξης του γεωργικού τομέα στην Ελλάδα.

Αρχικά παρουσιάζεται ο γεωργικός τομέας της Ελλάδας. Στην συνέχεια δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις στρατηγικές που ακολουθούνται από την Κοινότητα στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Παρουσιάζονται οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ και πώς επιδρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και στην Ελλάδα.

Κατόπιν αναλύονται ορισμένες στρατηγικές ανάπτυξης στην Ε.Ε και στην Ελλάδα και τέλος έχουμε την παρουσίαση εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης του αγροτικού τομέα στη Ελλάδα όπως είναι ο αγροτουρισμός, η βιοκαλλιέργεια, η καλλιέργεια τρούφας, αρόνιας, ιπποφαούς και βιοκαυσίμων.

2.ΓΕΩΡΓΙΑ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Γεωργία είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την καλλιέργεια του εδάφους της γης, με σκοπό την παραγωγή φυτικών προϊόντων. Επίσης, εμπεριέχει και την συλλογή αλλά και την επεξεργασία (πρωτογενή) των προϊόντων αυτών. Η γεωργία κατατάσσεται στην ελαφριά βιομηχανία γιατί τα περισσότερα προϊόντα που παράγονται από αυτή είναι προϊόντα άμεσης χρήσης από τον άνθρωπο. Παράγοντες που επηρεάζουν την γεωργία είναι το κλίμα και η μορφολογία του εδάφους. Η γεωργία είναι αντικείμενο των περισσότερων κλάδων της γεωπονίας, μαζί με τη κτηνοτροφία και την αλιεία (www.el.wikipedia.org).

Τα προϊόντα που παράγονται καταναλώνονται από τους ανθρώπους, οικόσιτα ζώα, άλλα προϊόντα αλλά και για βιοκαύσιμα. Η ενασχόληση του ανθρώπου με την γεωργία χρονολογείται αρκετές χιλιάδες χρόνια πίσω και για τη ανάπτυξή της έπαιξε καθοριστικό ρόλο η αλλαγή του κλίματος, η κουλτούρα του κάθε λαού αλλά και η εξέλιξη της τεχνολογίας. Η γεωργία έχει σαν βάση τεχνικές επέκτασης και διαχείρισης εδαφών τα οποία είναι κατάλληλα για την καλλιέργεια ορισμένων φυτών. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτεί διάφορες ενέργειες όπως η συστηματική άρδευση, η λίπανση, κ.α. . Ο γεωργός μεταμορφώνει, αξιοποιεί και οργανώνει μια περιοχή χρησιμοποιώντας τις παραπάνω τεχνικές. Όλες αυτές οι καλλιεργητικές πρακτικές γίνονται με απώτερο σκοπό την αύξηση της παραγωγικής δυνατότητας και κατ' επέκταση την μεγιστοποίηση του κέρδους. Στις μέρες μας, η ανάπτυξη της τεχνολογίας (υβρίδια, ζιζανιοκτόνα, λιπάσματα) έχει συμβάλλει καθοριστικά έτσι ώστε να αλλάξει δραματικά η ποσότητα των παραγόμενων προϊόντων (www.el.wikipedia.org).

Βέβαια, το παραπάνω, όπως όλοι γνωρίζουμε, οδήγησε στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος και κατ' επέκταση είχε αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία. Η γνώση της ανθρώπινης επίδρασης στο φυσικό περιβάλλον είναι ουσιαστική για να καθοριστεί η μελλοντική διαμόρφωση του αγροτικού τοπίου (Makhzoumi και Pungetti 1999). Ωστόσο, είναι αρκετά δύσκολο να προβλέψουμε τις ακριβείς οικολογικές συνέπειες που θα προκύψουν στο μέλλον. Ανάλογα αποτελέσματα είχαμε και στον

τομέα της κτηνοτροφίας. Η αύξηση της παραγωγής του κρέατος έγινε με τρόπους (π.χ. αυξητικές ορμόνες) οι οποίοι είχαν εμφανή αποτελέσματα στον άνθρωπο.

2.2 Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε

Τους τελευταίους αιώνες, στην πορεία της εκβιομηχάνισης, υπήρξαν τεράστιες αλλαγές στην οικονομία αλλά και στον κοινωνικό τομέα στην Ευρώπη. Γενικά, αυτές οι αλλαγές έγιναν με την πορεία της εκβιομηχάνισης όπου ο πληθυσμός μετακινήθηκε στις μεγάλες αστικές περιοχές και απομακρύνθηκε από το χώρο της υπαίθρου και της γεωργίας. Όμως, είχαμε και εκεί σημαντικές αλλαγές. Η μεταβολή στον γεωργικό χώρο πραγματοποιήθηκε τόσο στην παραγωγή των αγροτικών προϊόντων, όσο και στον κοινωνικό τομέα. Αποτέλεσμα ήταν να αυξηθεί κατακόρυφα η παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα και να μειωθεί σημαντικά η συμμετοχή των γεωργών στο συνολικό πληθυσμό (Postan, 1996). Η αύξηση της γεωργικής παραγωγής οφείλεται ουσιαστικά σε αιτίες που αναφέρθηκαν παραπάνω (αξιοποίηση του εδάφους, λιπάσματα, φάρμακα κτλ).

Κανένας τομέας της οικονομίας στην Ευρώπη δεν έχει μεταβληθεί τόσο όσο αυτός της γεωργίας. Το 1960 στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα 15,2 εκατομμύρια απασχολούνταν στον αγροτικό τομέα. Ο αριθμός αυτός μέχρι το 1981 μειώθηκε σε 12,2 εκατομμύρια και το 1985 (στην Ευρώπη των 12 πλέον) σε 10 εκατομμύρια (Rosener, 1999). Το 1995, αν και τα μέλη της Ε.Ε είχαν γίνει 15, ο αγροτικός πληθυσμός ήταν 9 εκατομμύρια και τέλος το 2007 στην Ευρώπη (27 χωρών) υπήρχαν 12 εκατομμύρια αγρότες (Eurostat, 2008). Αυτή η μείωση του πληθυσμού που ασχολείται με την γεωργία οφείλεται σε διάφορους παράγοντες όπως είναι οι παρακάτω: χαμηλό γεωργικό εισόδημα, υψηλό κόστος εκκίνησης του επαγγέλματος, μετανάστευση κ.α..

Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1) παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν την εξέλιξη της γεωργίας στην Ε. Ε.

Πίνακας 1: Εξέλιξη της γεωργίας στην Ε.Ε

Έτος	Γεωργικός πληθυσμός	Γεωργοί κάτω των 35	Γεωργοί άνω των 55	Γεωργικές εκμ/σεις	Συμμετοχή στο ΑΕΠ
1981	12 εκ.	12,5 %	44%	5,2 εκ.	6 %
1985	10 εκ.	11%	47%	4,8 εκ.	4,8 %
1995	9 εκ.	10%	51%	4,9 εκ.	2,7 %
2007	12 εκ.	8%	46%	8,3 εκ.	1,6 %

Πηγή Eurostat, Farm structure in Europe

Από τα δεδομένα του πίνακα μπορούμε να διακρίνουμε ότι παρατηρείται μείωση του πληθυσμού που ασχολείται με την γεωργία αν και ο συνολικός πληθυσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αυξηθεί στο ίδιο χρονικό διάστημα. Μόνο τα τελευταία χρόνια έχουμε αύξηση εξαιτίας της εισόδου ορισμένων χωρών που προσέθεσαν ένα αρκετά σημαντικό αριθμό γεωργών. Παράλληλα βλέπουμε ότι μειώνεται ο αριθμός νέων αγροτών (<35) και αυξάνεται το ποσοστό των γεωργών άνω των 55 ετών, ποσοστό το οποίο μειώνεται το 2007 εξαιτίας του παραπάνω λόγου (ένταξη νέων χωρών με μικρότερο ποσοστό) . Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό συμμετοχής της γεωργίας στο ΑΕΠ από το 6 % το 1981 έπεσε στο 1,6 % το 2007.

Μετά την τελευταία διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης η γεωργία στην Ευρώπη παρουσιάζει ορισμένα σημαντικά στοιχεία. Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 2) βλέπουμε τις εκμεταλλεύσεις, τους απασχολούμενους, το μέσο όρο εκμετάλλευσης αλλά και κάποια στοιχεία για τις ηλικίες των αγροτών.

Πίνακας 2 (εκμ/σεις, απασχολούμενοι, μ.μ.εκμ/σης, ηλ. κατανομή)

ΧΩΡΑ	ΕΚ/ΣΕΙΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΑΠ. <35	ΑΠ.> 55	ΜΕΣΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΚΜ/ΣΗΣ(ΣΤΡ.)
Αυστρία	137.000	152.300	12%	25%	196
Βέλγιο	49.500	68.700	7%	42%	279
Βουλγαρία	534.600	624.000	9%	44%	243
Γαλλία	566.300	901.100	11%	35%	506
Γερμανία	371.100	634.700	9%	27%	457
Δανία	48.100	58.400	7%	42%	538

Ελλάδα	833.680	1239.000	8%	61%	45
Εσθονία	13.000	28.000	7%	51%	570
Ην.Βασίλειο	183.200	289.200	4%	57%	813
Ιρλανδία	125.500	148.000	8%	48%	332
Ισπανία	959.000	949.200	6%	58%	248
Ιταλία	1.380.000	1.270.000	4%	65%	90
Κύπρος	29.000	25.900	3%	55%	48
Λετονία	45.000	82.000	7%	46%	290
Λιθουανία	129.000	153.000	6%	50%	182
Λουξεμβούργο	2.400	4.000	7%	37%	545
Μάλτα	7.200	3.700	7%	47%	12
Ολλανδία	81.000	173.900	5%	43%	239
Ουγγαρία	155.400	229.400	8%	45%	260
Πολωνία	1.082.700	1.700.000	18%	21%	121
Πορτογαλία	219.300	317.300	3%	68%	60
Ρουμανία	1.156.000	2.595.500	13%	37%	110
Σλοβακία	12.900	66.700	9%	46%	272
Σλοβενία	61.100	83.000	5%	55%	74
Σουηδία	66.000	67.000	6%	50%	467
Τσεχία	26.400	141.300	12%	41%	336
Φιλανδία	70.000	83.300	9%	34%	323
Σύνολο	8.346.000	12.088.600	8%	46%	292

Πηγή Eurostat, Farm structure in Europe

Από τα στοιχεία του πίνακα μπορούμε να διακρίνουμε ότι το ποσοστό των απασχολουμένων στον γεωργικό τομέα παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Η Ρουμανία, η Ιταλία και η Πολωνία είναι οι χώρες με τις μεγαλύτερες γεωργικές εκτάσεις. Ο μέσος όρος του μεγέθους εκμεταλλεύσεως στην Ε.Ε είναι 292. Από αυτό παρατηρούμε ότι οι Γαλλία, Εσθονία, Δανία και Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζουν μεγαλύτερο μέγεθος από το μέσο όρο και από τα μεγαλύτερα στην Ε.Ε και αντίστοιχα Κύπρος, Μάλτα και Ελλάδα έχουν από τους μικρότερους μέσους όρους σε μέγεθος εκμετάλλευσης.

Η ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού παρουσιάζει εξίσου αρκετές διακυμάνσεις. Οι Τσεχία, Αυστρία, Ρουμανία και Πολωνία έχουν από τα μεγαλύτερα ποσοστά αγροτών

με ηλικία κάτω των 35 ετών. %). Το χαμηλότερο ποσοστό νέων γεωργών εμφανίζεται στην Πορτογαλία (3%), στην Κύπρο (3%) και στην Ιταλία (4%). Ένα άλλο γεγονός που μπορούμε να παρατηρήσουμε στο πίνακα είναι ότι οι χώρες που έχουν χαμηλά ποσοστά αγροτών κάτω των 35 ετών, έχουν μεγάλα ποσοστά στους αγρότες άνω των 55 ετών και το αντίστροφο ισχύει για τις χώρες οι οποίες έχουν υψηλά ποσοστά σε αγρότες κάτω των 35 ετών.

2.3 Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα γενικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γεωργίας διαμορφώνονται από μια σειρά φυσικών και διαρθρωτικών παραγόντων: το ξηρό κλίμα το οποίο συνήθως επιτείνεται από μακρές περιόδους ξηρασίας, το μικρό μέγεθος και ο κατακερματισμός των γεωργικών μονάδων, το μεγάλο ποσοστό ορεινών και περιοχών που μειονεκτούν. Ο ελληνικός έχει γενικά «φτωχή διάθρωση» (Ζιωγάνας, 1999) εξαιτίας των παραπάνω χαρακτηριστικών.

Η χώρα μας πάντα είχε μια ισχυρή παράδοση στην εξαγωγή γεωργικών προϊόντων. Παλαιότερα γεωργικά προϊόντα όπως βαμβάκι, καπνός κ.α αποτελούσαν ένα σημαντικό ποσοστό των εξαγωγών (περίπου 70%), ενώ αργότερα (1990) το ποσοστό αυτό έπεσε (περίπου 30%). Στις μέρες μας, όπου ο ανταγωνισμός έχει μεγαλώσει θα πρέπει να παραμείνουμε ανταγωνιστικοί στην παγκόσμια οικονομία.

Ο αγροτικός τομέας είναι σημαντικός τόσο από οικονομικής πλευράς, αφού μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της ελληνικής υπαίθρου απασχολείται στην γεωργία. Άλλωστε, στην ύπαιθρο ανήκει το 85% της γεωγραφικής έκτασης της χώρας.

Παρακάτω παρουσιάζεται πίνακας (πίνακας 3) που δείχνει την συμμετοχή του γεωργικού τομέα στο ΑΕΠ και το ποσοστό απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην γεωργία.

Πίνακας 3: Συνεισφορά Συμμετοχή του γεωργικού τομέα στο ΑΕΠ και ποσοστό απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην γεωργία (%)

	1981	1985	1996	2001	2007
Συμμετοχή γεωργίας στο ΑΕΠ	17%	11,3%	9,8%	5,9%	5,4%
Ποσοστό απασχόλησης οικονομικά ενεργού πληθυσμού	27%	18%	17,5%	16,9%	16,1%

Πηγή: Eurostat, Farm structure in Europe 2008

Είναι γεγονός ότι η συμβολή του γεωργικού τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας παρουσιάζει ταχεία μείωση τα τελευταία έτη, από 17% το 1981 στο 5,4% το 2007. Είναι εμφανές ότι η παραγωγή του γεωργικού τομέα φθίνει στην Ελλάδα με πολύ υψηλό ρυθμό. Επίσης παρατηρούμε από τα στοιχεία του πίνακα πως το ποσοστό απασχόλησης έχει μειωθεί σημαντικά από το 27% του 1981 στο 16,1% του 2007

Παρακάτω παραθέτουμε ένα πίνακα (πίνακας 4) παραγωγής των κυριότερων αγροτικών προϊόντων σε χιλιάδες τόνους.

Πίνακας 4: Παραγωγή των κυριότερων αγροτικών προϊόντων (χιλ. τόνοι)

	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Σιτάρι μαλακό	518	428	322	350	342	377	433	525
Σιτάρι σκληρό	1.665	1.648	1.403	1.712	1.677	1.402	1.218	1.414
Αραβόσπορος	2.038	2.163	2.314	2.451	2.547	2.351	2.396	2.472
Καπνός	137	127	127	127	124	37	31	28
Βαμβάκι	1.260	1.282	1.091	1.173	1.241	1.040	1.053	886
Ντομάτες	2.057	1.574	1.701	1.932	1.705	1.568	1.461	744
Ζαχαρότευπλα	3.033	2.713	2.204	2.208	2.603	1.917	851	856
Ελαιόλαδο	426	371	504	334	417	396	331	370
Λεμόνια	173	151	111	84	84	88	92	31
Πορτοκάλια	1.068	1.164	968	772	936	896	778	802
Μήλα	285	269	199	277	250	287	260	234
Ροδάκινα	920	740	249	791	864	768	784	734
Πατάτες	883	882	804	836	892	896	930	742
Κρέας	474	466	454	447	498	412	461	479
Γάλα	1.959	1.991	1.986	1.966	2.054	2.077	2.020	1.892

Πηγή: ΕΣΥΕ

Από τα παραπάνω στοιχεία παρατηρείται η στασιμότητα ή η πτωτική πορεία της παραγωγή βασικών προϊόντων της Ελλάδας. Αυτή η εξέλιξη σημειώνεται παράλληλα με την μέση ετήσια αύξηση των εισαγωγών αγροτικών προϊόντων την περίοδο 2000-2008 (πίνακας 5) ενώ, όπως προκύπτει από τον πίνακα 6, η μέση ετήσια αύξηση των εξαγωγών των βασικών αγροτικών προϊόντων της χώρας στην ίδια περίοδο δεν ξεπέρασε το 9 %.

Πίνακας 5: Εισαγωγές αγροτικών προϊόντων (εκατ. Ευρώ)

		2000	2005	2007	2008	Μέση ετήσια % μεταβολή, 2008/2000
01	Κρέατα και παρασκευάσματα	807,4	961,2	1.020,5	1.116,8	11,4
05	Φρούτα και λαχανικά	406,0	623,5	764,1	782,2	24,4
02	Γαλακτοκομικά και αυγά	548,3	633,7	780,3	807,7	13,8
04	Δημητριακά και παρασκευάσματα	388,1	449,1	700,1	680,6	20,6
11	Ποτά	313,7	396,8	414,8	435,7	11,6
03	Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια	298,9	354,9	435,3	427,7	12,7
08	Κτηνοτροφές	234,7	252,5	369,6	406,1	20,0
07	Καφές, τσάι, κακάο, μπαχαρικά	215,9	260,0	323,8	365,1	19,1
09	Διάφορα προϊόντα διατροφής	199,9	251,9	299,8	343,8	19,8
12	Καπνός ακατ. και κατεργασμένος	285,8	296,1	330,1	334,7	5,4
42	Λάδια και λίπη φυτικής προελεύσεως	46,6	99,1	179,0	237,2	72,1
06	Ζάχαρη, παρασκευάσματα	94,1	119,7	219,4	221,0	32,9
00	Ζώα ζώντα	87,6	88,7	95,5	89,8	0,9
41	Λάδια και λίπη ζωικής προελεύσεως	3,9	12,3	18,5	32,5	103,0
43	Λάδια και λίπη επεξεργασμένα	11,7	16,8	16,1	20,6	20,7
26.3	Βαμβάκι	13,1	7,8	9,5	8,0	-15,2
26.8	Μαλλιά κ.ά. ζωικές τρίχες	13,2	5,7	4,3	3,2	-37,6
	ΣΥΝΟΛΟ	3.942,5	4.816,3	5.967,0	6.301,6	16,9

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας 6:Εξαγωγές αγροτικών προϊόντων (εκατ. Ευρώ)

		2000	2005	2007	2008	Μέση ετήσια % μεταβολή, 2008/2000
05	Φρούτα και λαχανικά	1.149,8	1.082,5	1.305,8	1.340,3	5,2
42	Λάδια και λίπη φυτικής προελεύσεως	303,8	388,6	330,9	299,4	-0,5
03	Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια	319,4	365,6	449,2	446,4	11,8
12	Καπνός ακατ. και κατεργασμένος	450,2	427,1	354,3	415,3	-2,7
04	Δημητριακά και παρασκευάσματα	137,5	231,3	249,5	315,1	31,8
02	Γαλακτοκομικά προϊόντα και αυγά	126,0	177,1	258,6	274,5	29,6
11	Ποτά	143,4	132,0	148,1	163,1	4,4
06	Ζάχαρη, παρασκευάσματα από ζάχαρη	22,3	49,0	37,0	52,5	33,1
09	Διάφορα προϊόντα διατροφής	49,9	78,4	108,8	124,4	35,6
01	Κρέατα και παρασκευάσματα	28,4	32,2	47,6	69,6	34,8
08	Κτηνοτροφές	28,5	30,1	35,8	51,3	21,6
07	Καφές, τσάι, κακάο, μπαχαρικά	30,8	24,7	25,1	30,1	-0,8
43	Λάδια και λίπη επεξεργασμένα	4,1	8,1	19,1	27,2	87,8
00	Ζώα ζώντα	1,3	3,3	4,6	5,8	64,1
41	Λάδια και λίπη ζωικής προελεύσεως	0,3	1,7	1,2	2,4	109,8
	ΣΥΝΟΛΟ	2.795,7	3.031,8	3.375,4	3.617,4	9,0

Πηγή: ΕΣΥΕ

3.ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η θέσπιση μιας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π) αποτέλεσε και αποτελεί έναν από τους θεμέλιους λίθους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Κ.Α.Π αναφέρεται ως η πρώτη «ολοκληρωμένη» και η μόνη κοινή πολιτική από την ίδρυση ακόμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, με τη Συνθήκη της Ρώμης, το 1957 (Μαραβέγιας, Μέρμηγκας, 1999).

Από την ίδρυση της Ε.Ο.Κ υπήρχε το ερώτημα για την ύπαρξη μιας κοινής πολιτικής στο αγροτικό τομέα. Ένας αγροτικός τομέας που αποτελεί μια παραγωγική δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, έχει μεγάλη εξάρτηση από εξωγενείς παράγοντες (εξωτερικό περιβάλλον κυρίως), και αβεβαιότητα για την παραγωγική προσπάθεια. Ο βιολογικός χαρακτήρας της παραγωγής συνεπάγεται έντονη εποχικότητα σε πολλές γεωργικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα την αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών σε επίπεδα κατώτερα από το άριστο (Παπαγεωργίου, 1996). Η Κ.Α.Π σχεδιάστηκε ώστε να προσφέρει στους αγρότες της Ε.Ε ένα σταθερό περιβάλλον, εξασφάλιση της επάρκειας των αγροτικών προϊόντων αλλά και της εμπορίας τους.

Τα μέτρα προστασίας που λήφθηκαν για τον εξωτερικό ανταγωνισμό ήταν τα πρώτα από τις έξι ιδρυτικές χώρες της Κοινότητας. Με την ίδρυση της ΕΟΚ, το ενδιαφέρον που είχε επιδείξει κάθε χώρα για τον αυτοεφοδιασμό της και τη μείωση της εξάρτησής της από το εξωτερικό για βασικά είδη διατροφής, έπρεπε πλέον να εκφραστεί ως ενιαίο, κοινό ενδιαφέρον του «συνεταιρισμού» των χωρών που την αποτελούσαν (Παπαγεωργίου, Σπαθής, 2000). Τα εθνικά συμφέροντα για κάθε χώρα, παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην εξέλιξη της Κ.Α.Π. και τα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να τα παρακάμψουν παρά μόνο σε περιορισμένο βαθμό, προκειμένου να εξυπηρετηθεί μια κοινή πολιτική. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφάρμοσαν συνδυασμό εναλλακτικών μέτρων αγροτικής πολιτικής που ήταν προσαρμοσμένα στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της γεωργίας του κάθε κράτους προκειμένου να επιλύσουν τα προβλήματα του αγροτικού τους τομέα (Λιανός κ.α., 1998).

3.1 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Κ.Α.Π

Κύριο μέλημα της Κ.Α.Π είναι η στήριξη του αγροτικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι στόχοι της μπορούν να συνοψιστούν στα εξής :

- Αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας
- Εξασφάλιση μιας σταθερής αγοράς αγροτικών προϊόντων
- Αύξηση του γεωργικού εισοδήματος
- Περιβαλλοντική προστασία

3.2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ Κ.Α.Π

3.2.1 1958-1991

Η ίδρυση της Ε.Ο.Κ προέβλεπε εκτός των άλλων και μια κοινή αγορά των γεωργικών προϊόντων. Αυτή η αγορά θα έπρεπε να δημιουργηθεί από κοινού. Έτσι, υιοθετήθηκε μια Κοινή Αγροτική Πολιτική, με στόχους την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, του εισοδήματος του γεωργού, τη σταθεροποίηση και τον ασφαλή εφοδιασμό της αγοράς με τρόφιμα, όπως και την εξασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές (Μάρδας, 2005).

Η έντονη κρατική παρέμβαση που υπήρχε στον γεωργικό τομέα από τις κυβερνήσεις με διάφορους τρόπους όπως εθνικά μονοπώλια, επιδοτήσεις εξαγωγών κ.τ.λ. δημιούργησε την αίσθηση ότι όλη η προσπάθεια θέσπισης μιας ΚΑΠ θα ήταν πολύ δύσκολη υπόθεση. Πράγματι η ΚΑΠ αποτελούσε σε διάφορους χρόνους το κουτί της Πανδώρας της ΕΟΚ προκαλώντας σοβαρές ενδοκοινοτικές κρίσεις (Μάρδας, 2005).

Η αρχή για την ΚΑΠ έγινε το 1958 όπου έπειτα από μια Σύνοδο των υπουργών Γεωργίας αποφασίστηκε να προστατευθεί η αγορά της ΕΟΚ από τον εξωτερικό ανταγωνισμό. Έτσι η ΚΑΠ είχε δυο πτυχές. Την πτυχή των αγορών, που θα εξασφάλιζε τον εφοδιασμό των αγορών και υψηλές τιμές υπέρ των παραγωγών, και την πτυχή των διαρθρώσεων που θα αύξανε την παραγωγικότητα και το βιοτικό επίπεδο των αγροτών. Ως προς την πτυχή των διαρθρωτικών τομών, με βάση το σχέδιο "Μάσχολτ" του 1968,

η πρώτη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, έλαβε χώρα το 1972, με μέτρα σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων, με ενισχύσεις προς τους γεωργούς που θα παρουσίαζαν σχέδια εκσυγχρονισμού για τη βελτίωση των αγρών τους, την εθελούσια έξοδο κάποιων κατηγοριών αγροτών, καθώς και την πληροφόρηση και την επαγγελματική εκπαίδευση των αγροτών. Μαζί μ' αυτά τα μέτρα, υιοθετήθηκε κι ένα ακόμα, που αφορούσε στη γεωργία των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, όπως και ο Κανονισμός 355/77, ο οποίος προέβλεπε την επέκταση των κοινών δράσεων της πολιτικής υπέρ των αγροτικών διαρθρώσεων σε στάδια ενδιάμεσα μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης των αγροτικών προϊόντων, με την ενίσχυση σχεδίων επενδύσεων. (Μάρδας, 2005)

Κατά τη δεκαετία του 1980 όμως, η διεύρυνση προς το Νότο της Κοινότητας, καθώς και οι διαρθρωτικές ανισορροπίες που εξακολουθούσαν να υπάρχουν, σε συνδυασμό με το νέο γεωργικό περιβάλλον, επέβαλλαν μια δεύτερη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Βασικοί στόχοι της μεταρρύθμισης ήταν, ο έλεγχος της παραγωγής και των δαπανών και η ρευστοποίηση των αποθεμάτων των αγροτικών προϊόντων. Η διαδικασία της δεύτερης αναμόρφωσης της ΚΑΠ θεωρείται ότι άρχισε ουσιαστικά το 1984, όπου για πρώτη φορά το Συμβούλιο Υπουργών της γεωργίας μείωσε τις ονομαστικές θεσμικές τιμές στήριξης των αγροτικών προϊόντων. (Μάρδας, 2005) Μετά από αυτό, ακολούθησε η μεταρρύθμιση της παρέμβασης και της λειτουργίας των άλλων χρηματοδοτικών οργάνων της Κοινότητας. Όλα κατέληξαν στην εισαγωγή ενός συστήματος επιμερισμού των βαρών της χρηματοδότησης της ΚΑΠ ανάμεσα στην ΕΟΚ και τους αγρότες. (Μάρδας, 2005)

3.2.2 Η μεταρρύθμιση του 1992

Η ΚΑΠ μέχρι το 1992 έχει πετύχει τους περισσότερους από τους στόχους της. Τα αγροτικά προϊόντα πωλούνταν σε λογικές τιμές, είχε αυξηθεί το επίπεδο διαβίωσης των αγροτών και γενικότερα τα μέτρα λειτουργούσαν υπέρ της κοινότητας.

Την άνοιξη του 1992 λαμβάνει χώρα η πρώτη μεγάλη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Η ουσιαστικότερη μεταβολή αυτής της παρέμβασης ήταν στο σύστημα στήριξης των αγροτικών εισοδημάτων. Πλέον δεν θα υπήρχαν εγγυημένες τιμές (οι τιμές έπεσαν λόγω του διεθνούς ανταγωνισμού) αλλά θα υπήρχε πριμοδότηση ανεξάρτητη από τον

όγκο της παραγωγής. Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους επήλθε αυτή η μεταβολή ήταν:

1. Το υπερβολικό κόστος της πλεονάζουσας παραγωγής (η βελτίωση της τεχνολογίας και οι τιμές που ήταν υψηλές, αύξησαν κατακόρυφα την παραγωγή)
2. Αυξημένη πίεση της Κοινότητας από τις άλλες χώρες

Η ΚΑΠ θα έπρεπε να αναμορφωθεί εξαιτίας των παραπάνω. Έτσι το 1992 ήρθε η αλλαγή. Η αλλαγή αυτή δεν συμπεριελάμβανε όλους τους κλάδους της γεωργίας αλλά μόνο τα κύρια αγροτικά προϊόντα. Τα μέτρα που λήφθηκαν ήταν:

- I. Η μείωση των τιμών
- II. Επιδοτήσεις ως αντισταθμισμα της μείωσης των τιμών
- III. Έλεγχοι στην παραγωγή (επιβολή αγρανάπαυσης κ.α.)
- IV. Κατάργηση των αντισταθμιστικών εισφορών στα εισαγόμενα προϊόντα
- V. Περιορισμός των εξαγωγικών επιδοτήσεων

Οι στόχοι που τέθηκαν από την νέα ΚΑΠ ήταν η διατήρηση της θέσης της Κοινότητας ως έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς γεωργικών προϊόντων στην εγχώρια αλλά και διεθνή αγορά. Αυτό θα επιτυγχάνονταν μέσω της μείωσης των τιμών. Η μείωση της παραγωγής σε επίπεδα ίδια με αυτά της ζήτησης. Ένας άλλος στόχος ήταν να συγκεντρωθούν ενισχύσεις και να χρηματοδοτηθούν περιοχές όπου υπήρχε ανάγκη με απώτερο σκοπό την παραμονή τους στην ύπαιθρο αλλά και την ανάπτυξη της υπαίθρου. Τέλος μεγάλος στόχος ήταν η προστασία του περιβάλλοντος.

3.2.3 Η μεταρρύθμιση του 1999

Τα επόμενα χρόνια οι διεθνείς πιέσεις στα πλαίσια της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου) για την περαιτέρω μείωση της ασπίδας προστασίας που Προσέφερε η ΚΑΠ επέφεραν μια νέα μεταρρύθμιση. Όπως θεσπίζεται μέσω του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/99 της 17^{ης} Μαΐου 1999, η νέα πολιτική της αγροτικής ανάπτυξης, βασίζεται στις αρχές της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας και της πολυτομεακής προσέγγισης ενσωματωμένης στην αγροτική οικονομία. Επίσης

θεσπίζεται πιο απλουστευμένη και προσιτή νομοθεσία με στόχο τη διαφάνεια στην κατάρτιση και τη διαχείριση των προγραμμάτων, ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση του περιβάλλοντος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π.: Αγροτική Ανάπτυξη). Σύμφωνα με τον κανονισμό θέτονται ορισμένα μέτρα τα οποία, συνοπτικά, είναι τα εξής:

- Επιδότηση αποζημιώσεων με βάση την έκταση με σκοπό να διατηρηθεί ο φυσικός χώρος
- Μέτρα για την ανάπτυξη αγροτικών περιοχών βασισμένα σε προηγούμενα προγράμματα. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν περιοχές οι οποίες ήταν καθυστερημένες στην ανάπτυξη ή είχαν άλλου είδους προβλήματα. Ορισμένα από τα μέτρα ήταν:
 - Διαχείριση των υδάτινων πόρων
 - Υπηρεσίες αποκλειστικά για τον αγροτικό πληθυσμό και την οικονομία του
 - Προστασία του περιβάλλοντος
 - Ενίσχυση των παραγωγών που έχουν πληγεί από θεομηνίες
 - Εμπόριο ποιοτικών γεωργικών προϊόντων
 - Ανάπτυξη και βελτίωση όλων των υποδομών που είναι συνδεδεμένες με την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας
 - Διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς
- Αξιοποίηση των δασών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από οικολογικής, οικονομικής και κοινωνικής πλευράς με σκοπό την προστασία τους αλλά και την ανάπτυξη.
- Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Ενθάρρυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης με στόχο την μεταβίβαση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην νέα γενιά των αγροτών, η οποία με τα μέτρα κατάρτισης θα μπορούσε να γίνει παραγωγικότερη.
- Ενθάρρυνση της μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων από τους αγρότες με σκοπό την αναζήτηση νέων αγορών.
- Επενδύσεις με στόχο τον εκσυγχρονισμό των μηχανημάτων, εγκαταστάσεων προκειμένου να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο των αγροτών.
- Μείωση του κόστους παραγωγής, διατήρηση του περιβάλλοντος, βελτίωση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων.

3.2.4 Η μεταρρύθμιση του 2004

Έπειτα από τις δύο πρώτες μεταρρυθμίσεις οι συνεχές αλλαγές του διεθνούς αλλά και του περιβάλλοντος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης κρίθηκε αναγκαία και μια Τρίτη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ.

Με αλλαγή της τακτικής διασφαλίστηκαν οι χρηματοδοτήσεις για τα μεσογειακά προϊόντα όπως βαμβάκι, ελαιόλαδο καπνός. Επίσης απλοποιήθηκε το σύστημα των επιδοτήσεων. Τα χρήματα θα πηγαίνουν απευθείας στο παραγωγό χωρίς τη μεσολάβηση τρίτων. Ένα τμήμα των επιδοτήσεων, το αποσυνδεδεμένο, ενοποιήθηκε σε μια ενίσχυση. Η Ενιαία Αποδεδεσμευμένη Ενίσχυση ήταν η βασικότερη μεταβολή της μεταρρύθμισης. Αυτό σημαίνει ότι η καταβολή της ενιαίας ενίσχυσης δε συνδέεται πλέον με το συγκεκριμένο είδος καλλιέργειας και την ποσότητα παραγωγής που παράγαγε μέχρι τώρα ο παραγωγός. Άρα η ενιαία ενίσχυση αποτελεί σταθερή εισοδηματική βάση. Ο παραγωγός εξακολουθεί να την εισπράττει, νωρίς κάθε χρόνο, με απλές διατυπώσεις, ανεξάρτητα από τα προϊόντα που αποφασίζει να παράγει και σε ποιες ποσότητες. Το ποσό της ενίσχυσης προκύπτει από το μέσο όρο των ενισχύσεων κάθε τριετίας (περίοδος αναφοράς ή ιστορική περίοδος). Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό το λεγόμενο και «ιστορικό μοντέλο» είναι το μοντέλο που επέλεξε να εφαρμόσει η Ελλάδα (άλλες χώρες εφάρμοσαν άλλες επιλογές) . Βέβαια η ενιαία ενίσχυση συμπληρώνεται από ειδικές ενισχύσεις, ανάλογα με το προϊόν που επιλέγει να παράγει ο αγρότης, ο οποίος έχει μεγαλύτερη ελευθερία παραγωγικών επιλογών ανάλογα με το τι κρίνει συμφέρον ο ίδιος. (www.minagric.gr)

Η ενιαία ενίσχυση διαιρείται σε ατομικά δικαιώματα. Το ατομικό δικαίωμα είναι η χρηματική ενίσχυση που λαμβάνει ο παραγωγός για κάθε στρέμμα. Η αξία του υπολογίζεται με τη διαίρεση του μέσου όρου των ενισχύσεων με τον μέσο όρο έκτασης που καλλιεργήθηκε στα προηγούμενα τρία χρόνια. Τα ατομικά δικαιώματα (συνολικά ή μέρος αυτών) μπορούν να μεταβιβάζονται. Η αξιοποίησή τους μπορεί να γίνεται σε έκταση γης διαφορετική από την αρχική, αλλά ίση με την αρχική. Η ενεργοποίηση των ειδικών δικαιωμάτων απαιτεί τη συνέχιση της παραγωγικής δραστηριότητας με τη διατήρηση του 50% του ζωικού πληθυσμού. (www.minagric.gr)

Μια άλλη εξίσου σημαντική μεταβολή της ΚΑΠ ήταν το Εθνικό Απόθεμα. Το Εθνικό Απόθεμα είναι το δικαίωμα που έχει κάθε κράτος –μέλος να παρακρατά έως και το 3 % του συνολικού αριθμού των δικαιωμάτων αναλογικά από κάθε παραγωγό. Αξίζει να

σημειωθεί ότι στη χώρα μας αποφασίσθηκε η παρακράτηση του 2% της αξίας των δικαιωμάτων για κάθε παραγωγό. Το εθνικό απόθεμα χρησιμοποιείται για την παροχή δικαιωμάτων σε νέους αγρότες που άρχισαν τη γεωργική τους δραστηριότητα από το 2002 και μετά καθώς επίσης και για την κάλυψη περιπτώσεων ανωτέρας βίας ή εξαιρετικές περιπτώσεις (θάνατος γεωργού, κτλ).(www.minagric.gr)

Ο δικαιούχος της ενιαίας ενίσχυσης πρέπει να φροντίζει για την παραγωγική αξιοποίηση της γης του ή να διατηρεί αντίστοιχη έκταση γης σε καλή γεωργική κατάσταση. (www.minagric.gr)

Ορισμένες άλλες αλλαγές ήταν:

- Το ύψος της κοινοτικής συμμετοχής στις δαπάνες των προγραμμάτων για τις αγροπεριβατολογικές δράσεις φτάνει στο 85% της συνολικής δαπάνης έναντι ποσοστού 60%.
- Για τους νέους αγρότες προβλέφθηκε ειδική ρύθμιση για τη διαχείριση του «εθνικού αποθέματος» των δικαιωμάτων ενιαίας ενίσχυσης και διευκολύνεται έτσι η είσοδός τους στην επαγγελματική οικογένεια. (www.minagric.gr)

Επίσης με τη νέα ΚΑΠ εισάγονται και κάποιες άλλες ενισχύσεις όπως:

- Ενίσχυση για ενεργειακές καλλιέργειες
- Πριμοδότηση γαλακτοπαραγωγής
- Πριμοδότηση ποιότητας σκληρού σίτου
- Ενίσχυση για καρπούς με κέλυφος(www.minagric.gr)

3.3 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΑΠ

Στην ελληνική γεωργία υπάρχουν ακόμα και σήμερα σημαντικές διαθρωτικές αδυναμίες όπως μικρό μέγεθος εκτάσεων, διαμόρφωση εδάφους, κ.α. οι οποίες δυσχεραίνουν την αγροτική παραγωγή. Το υψηλό κόστος παραγωγής σε σύγκριση με το μέσο όρο των άλλων χωρών- μελών της Ε.Κ. επιδρά δυσμενώς στην ανταγωνιστική θέση της ελληνικής γεωργίας και συνεπώς στη σχετική θέση της τόσο στην εσωτερική, όσο και στην κοινοτική και τη διεθνή αγορά. (Μαραβέγιας,1992)

Όλες οι προσπάθειες του κράτους και των αγροτών παλαιότερα και μέχρι την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ) είχαν σκοπό να μειώσουν τις παραπάνω αδυναμίες της ελληνικής γεωργίας και να αυξήσουν το βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων αγροτών. Αυτές οι προσπάθειες περιόρισαν την δυνατότητά του να επιβιώσει και να αναπτυχθεί ο ελληνικός αγροτικός τομέας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης στη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Κ. (Μαραβέγιας,1992)

3.3.1 Νέα ΚΑΠ και Ελληνικός Αγροτικός Τομέας

Το 1993 η GATT(General Agreement on Tariffs and Trade, Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου) άλλαξε τα δεδομένα όλων των αγροτικών πολιτικών των χωρών όλου του κόσμου. Με την GATT η παγκόσμια πολιτική για την γεωργία τέθηκε υπό έλεγχο. Η διαπραγμάτευση για την παγκόσμια νομιμοποίηση της ΚΑΠ και των απανταχού της γης αγροτικών πολιτικών κινείται γύρω από τους κανόνες που θεσπίστηκαν το 1993 και από την GATT πέρασαν στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Ο στόχος της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ είναι να τεθούν επιδοτήσεις έξω από το στόχαστρο του ΠΟΕ. (www.minagric.gr)

Η νέα ΚΑΠ εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από την 1 Ιανουαρίου του 2006. Η μείωση των ενισχύσεων δεν επιβαρύνει ή επιβαρύνει ελάχιστα τον ελληνικό αγροτικό τομέα. Με την μεταρρύθμιση αποφασίστηκαν ευνοϊκά μέτρα για νέες επενδύσεις αλλά και για τους νέους αγρότες της χώρας μας. Η Ελλάδα διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην νέα

ΚΑΠ όπως για παράδειγμα η διεκδίκηση και η σύναψη συμφωνίας με τους κύριους εμπορικούς εταίρους στον ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου) ενός αναθεωρημένου πλαισίου δασμολογικής προστασίας για κάποια από τα προϊόντα της (ρύζι), η οποία επιτρέπει την εφαρμογή αυξημένου δασμού στα σύνορα με παραχώρηση περιορισμένων δασμολογικών ποσοστώσεων. Με τον τρόπο αυτό, η εγχώρια παραγωγή προστατεύεται από αθρόες εισαγωγές προϊόντων που προσφέρονται σε χαμηλές τιμές. (www.minagric.gr)

Η αξιοποίηση των μέτρων ανάπτυξης είναι στρατηγική προτεραιότητα για την Ελλάδα. Η ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης έχει προτεραιότητα στους πόρους του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2006- 2013, γιατί χωρίς επαρκή χρηματοδότηση, η διατήρηση και προώθηση ενός βιώσιμου και πολυλειτουργικού μοντέλου στην ευρωπαϊκή και κατ' επέκταση στην ελληνική γεωργία θα είναι ανέφικτη. Καμία περικοπή δεν γίνεται αποδεκτή από τα χρήματα που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διατεθούν στην Ελλάδα και στους Έλληνες γεωργούς. (Ναυτεμπορική, αρ.φ.: 22951)

Όμως η Ελλάδα δεν παραμένει αμέτοχη σε ότι αφορά αγροτικά θέματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπερασπίζεται τα συμφέροντά της και αντιδρά σε προτάσεις μη συμφέρουσες για την ελληνική γεωργία. Μια τέτοια πρόταση ήταν του κ.Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπου προβλέπεται μείωση κατά 1% το χρόνο, από το 2009 έως το 2013, των κοινοτικών κονδυλίων που προορίζονται για τις επιδοτήσεις των Ευρωπαίων αγροτών, τη μεταφορά μέρος των πόρων που θα περικοπούν στον δεύτερο πυλώνα της ΚΑΠ και αλλαγές στο χρηματοδοτικό πλαίσιο της κοινοτικής γεωργίας από το 2009. Κάτι τέτοιο όμως αφαιρεί πολύτιμους πόρους και χρόνο από την προσαρμογή της ελληνικής γεωργίας στο νέο ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον, οδηγώντας τον πρωτογενή και μεταποιητικό τομέα της οικονομίας μας σε μαρασμό. (Ναυτεμπορική, αρ.φ.: 22968)

Μία από τις σημαντικότερες αλλαγές, που προτείνει η Επιτροπή, ενδιαφέρει άμεσα τη χώρα μας, η οποία πλήττεται πολύ συχνά από ακραία καιρικά φαινόμενα και, φυσικά, προκαλούνται μεγάλες καταστροφές στις καλλιέργειες. Σύμφωνα με την πρόταση, από το 2010, η χορήγηση αποζημιώσεων για τις καταστροφές που υφίστανται οι καλλιέργειες εξαιτίας ακραίων καιρικών φαινομένων θα συνδεθεί με την υποχρεωτική σύναψη από την πλευρά των παραγωγών μιας ελάχιστης ασφαλιστικής κάλυψης. Υπάρχουν και άλλες προτάσεις που αφορούν τις αποζημιώσεις των αγροτών, όπως χορήγηση ενίσχυσης για επενδύσεις σε όλον τον γεωργικό τομέα, τόσο για μικρές όσο

και για μεγάλης κλίμακας καλλιέργειες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αυτές τις αλλαγές, έχει ως στόχο την απλούστευση και τον ορθολογικότερο τρόπο λειτουργίας της ΚΑΠ. (Ναυτεμπορική, 09-02-2006, σελ.13)

Η ΕΕ υιοθετεί ένα συγκεκριμένο μοντέλο γεωργίας που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της κοινωνίας των πολιτών, όσον αφορά την παραγωγή και την ασφάλεια των τροφίμων, περιβαλλοντικά πρότυπα, προστασία του αγροτικού τοπίου, σχέσεις με τις αναπτυσσόμενες χώρες (γεωργικό εμπόριο) και ουσιαστικό αντάλλαγμα για τους καταβαλλόμενους φόρους. Η ΚΑΠ είναι το όχημα που μπορεί να τα υλοποιήσει όλα αυτά. Ο δρόμος υπήρξε μακρύς, από τη στήριξη της υπερπαραγωγής μέχρι ένα σύστημα προσανατολισμένο στην αγορά και στις ανάγκες του περιβάλλοντος και θα συνεχιστεί. (www.europa.eu.)

4.ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ 2000 Ή AGENTA 2000

Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) επήλθε σημαντική πρόοδος στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική της ΕΕ. Έτσι η Ένωση μπόρεσε να βελτιώσει την παρουσία της στη διεθνή σκηνή κατά τη δεκαετία του 2000. Ο προβληματισμός όμως σχετικά με το μεσοπρόθεσμο μέλλον της ΕΕ ήταν πάντοτε επίκαιρος. Η Ένωση έπρεπε να προσαρμοστεί στη συνεχή διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Έτσι η Επιτροπή παρουσίασε το *Πρόγραμμα Δράσης 2000*, όπου εξέτασε συνοπτικά τις μελλοντικές προκλήσεις της Ένωσης. (Μάρδας, 2005)

Η ΚΑΠ μετά από τις διάφορες μεταρρυθμίσεις της συνέβαλε στην ορθολογικότερη εκμετάλλευση της αγροτικής παραγωγής. Παράλληλα οι μεταρρυθμίσεις οδήγησαν στην αύξηση του εισοδήματος των αγροτών κατά 4,5% από το 1992 έως το 1996, καθώς, παρά τις προσπάθειες για συμπίεση των τιμών των αγροτικών προϊόντων στους κόλπους της ΕΕ, αυτές εξακολουθούσαν να είναι υψηλότερες των διεθνών. Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 1992 έστρεψε την προσοχή της γεωργίας στην προστασία του περιβάλλοντος με μέτρα όμως που είχαν άλλοτε θετικές (ορθολογικότερη χρήση λιπασμάτων) και άλλοτε αρνητικές συνέπειες. Τέλος η μείωση των τιμών στήριξης και η εισαγωγή άμεσων πληρωμών ωφέλησαν τους καταναλωτές καθώς αυτοί απαλλάχθηκαν από ένα μέρος του βάρους της στήριξης της γεωργίας, που παλαιότερα γινόταν μόνο με την καθιέρωση υψηλών κοινών τιμών. (Μάρδας, 2005)

Με το πρόγραμμα Agenta 2000 η Ε.Ε. προσπάθησε να πετύχει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαθρώσεων και την βελτίωση συνθηκών εμπορίας των προϊόντων. Η ανάπτυξη και βελτίωση της διάρθρωσης της αγροτικής παραγωγής που επιχειρεί η Ευρωπαϊκή Ένωση γίνεται εμμέσως με την προκήρυξη επιχειρησιακών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών τη διαχείριση των οποίων αναλαμβάνουν οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της, οι οποίες υποχρεώνονται να συνεισφέρουν σε αυτά από τον κρατικό τους προϋπολογισμό με ένα ποσό που είναι

γνωστό ως «εθνική συμμετοχή». Η συνολική στρατηγική του Υπ.Α.Α.Τ. με την ονομασία Agenda 2000, επιχειρεί την αναβάθμιση των διαδικασιών παραγωγής μέσω μιας σειράς αλληλένδετων δράσεων, που είναι (Υπουργείο Γεωργίας 2000β):

- Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 – 2006», συνολικού προϋπολογισμού 1 τρις δρχ.
- Το Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.Α.) 2000 – 2006»
- 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π. 2000 – 2006),
- Η Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader Plus
- Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2000 – 2006
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας 2000 – 2006».

Καταλήγοντας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόνισε ότι η γεωργία στην ΕΕ για να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που προσφέρει η παγκόσμια οικονομία, επιβάλλεται να αυξήσει αρχικά την ανταγωνιστικότητά της. Βέβαια οι τιμές αποτελούν το ένα σκέλος του προβλήματος. Η ασφάλεια και η ποιότητα των τροφίμων είναι εξίσου σημαντικές. Από την άλλη η σταθερότητα του αγροτικού εισοδήματος και η δημιουργία συμπληρωματικών ή εναλλακτικών ευκαιριών εισοδήματος και απασχόλησης για τους αγρότες βρίσκονται στο επίκεντρο κάθε προσπάθειας στο πλαίσιο της αναθεώρησης της ΚΑΠ σύμφωνα με τις επιλογές στρατηγικών που εκφράστηκαν στο «έγγραφο για τη γεωργική στρατηγική» της Επιτροπής, του Δεκεμβρίου του 1995. (Μάρδας, 2005)

5. ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (ΕΣΠΑ) ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΠΑ

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «..εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου» (www.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx).

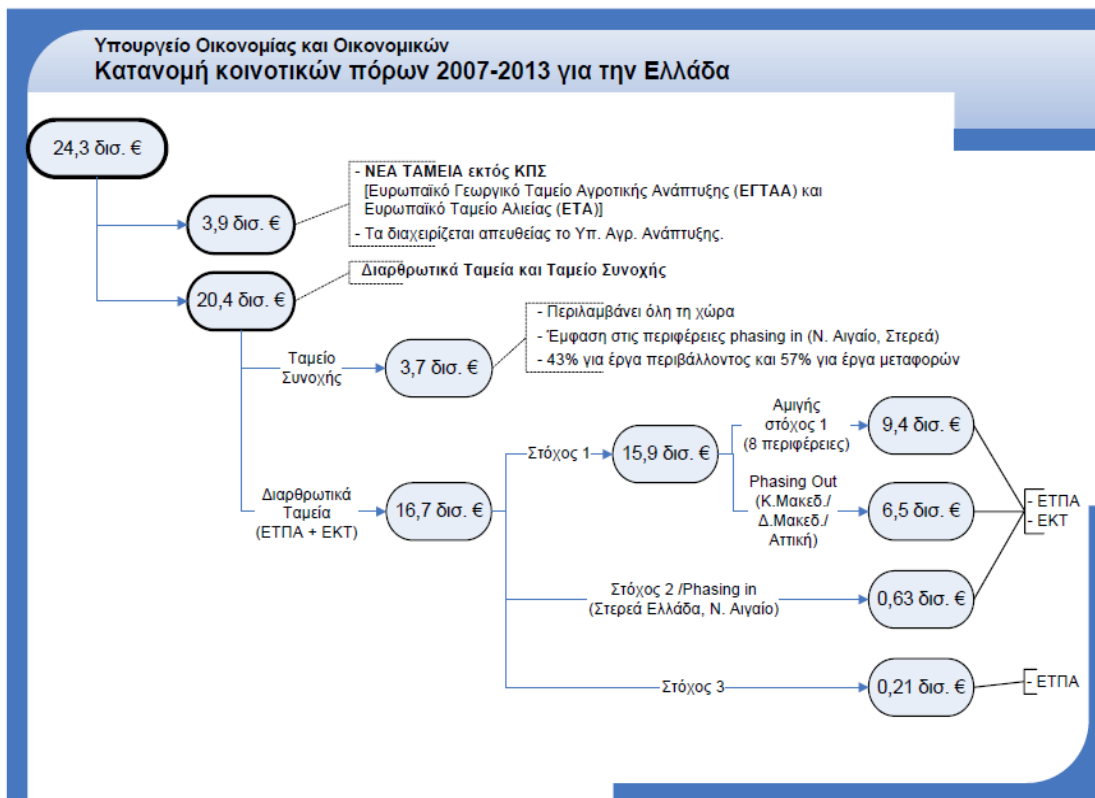
Στόχοι του ΕΣΠΑ διατυπώνονται σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (17), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας υλοποιείται μέσω των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας.

Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 7)

Πίνακας 7: Κατανομή κοινοτικών πόρων 2007-2013 για την Ελλάδα



Πηγή: www.espa.gr

Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική διαμορφώθηκε και με γνώμονα εθνικές πολιτικές που διατυπώνονται σε στρατηγικά έγγραφα όπως η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013, το «Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας», Εθνική Λιμενική Πολιτική, το **Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013** (www.espa.gr).

5.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Π.Α.Α) ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007-2013 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ

Η νέα περίοδος προγραμματισμού 2007-2013 παρέχει μια σημαντική ευκαιρία στην ανάπτυξη, στην απασχόληση και στην αειφορία του αγροτικού τομέα μέσω της στήριξης που προσφέρει το νέο Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) 2007-2013 καθορίζει τις προτεραιότητες της Ελλάδας όσον αφορά την αγροτική πολιτική για την περίοδο 2007-2013. Η υλοποίηση του προγράμματος βασίζεται στο άρθρο 11 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 σχετικά με τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), όπου καθορίζεται ότι η εθνική στρατηγική θα εφαρμοστεί μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013. (www.agrotikianaptixi.gr)

Η στήριξη που παρέχεται μέσω του ΕΓΤΑΑ αποτελεί βασικό εργαλείο για την αναδιοργάνωση του γεωργικού τομέα, καθώς επίσης και για την ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και της καινοτομίας στις αγροτικές περιοχές.

Η συνολική στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας, η οποία ενσωματώνεται στη συνολική στρατηγική του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) που προωθεί την ενίσχυση των τριών πυλώνων της αειφόρου ανάπτυξης (οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής), στοχεύει στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της ελληνικής αγροτικής οικονομίας με παράλληλη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και γενικότερα της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της υπαίθρου. Ειδικότερα, εστιάζεται στην αειφόρο Αγροτική Ανάπτυξη μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και αγροδιατροφικού τομέα, καθώς και του περιβάλλοντος, σε μία βιώσιμη Ύπαιθρο.

Η παραπάνω στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη την 4^η Προγραμματική περίοδο θα επιτευχθεί μέσω της εφαρμογής του εθνικού προγράμματος, με τίτλο «**Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 (ΠΑΑ)**», το οποίο εγκρίθηκε με αρ. Ε(2007) 6012/29-11-2007 Απόφαση της Ε.Ε.

Οι Στρατηγικοί Στόχοι του προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα (γενικός στρατηγικός στόχος 1).
- ✓ Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων (γενικός στρατηγικός στόχος 2).
- ✓ Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας (γενικός στρατηγικός στόχος 3).
- ✓ Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης LEADER (γενικός στρατηγικός στόχος 4).

Οι τέσσερις αυτοί στρατηγικοί στόχοι συνιστούν τους τέσσερις Άξονες του ΠΑΑ:

- ✚ Άξονας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας
- ✚ Άξονας 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου
- ✚ Άξονας 3: Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας
- ✚ Άξονας 4: Εφαρμογή της προσέγγισης LEADER

Η υλοποίηση του προγράμματος θα πραγματοποιηθεί μέσω των παρακάτω αξόνων και των αντίστοιχων μέτρων, που θα προκηρυχθούν την περίοδο 2007 – 2013. Κάθε μέτρο, του κάθε άξονα αντιστοιχεί σε επενδυτικό πρόγραμμα.

Άξονας 1: «Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα» Οι παρεμβάσεις του Άξονα στοχεύουν κυρίως στην αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των επιχειρηματικών δομών μέσω της προώθησης του τεχνολογικού εξοπλισμού και της καινοτομίας, στην αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών του πρωτογενή τομέα και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την προσαρμογή του στις νέες απαιτήσεις. Οι παρεμβάσεις του Άξονα αποτελούν την εξειδίκευση της πρώτης κατευθυντήριας

γραμμής των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών για την Αγροτική Ανάπτυξη της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, κατάλληλα προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής γεωργίας όπως αυτά συντίθενται από το ανθρώπινο κεφάλαιο, τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της παραγωγής και το επίπεδο υποδομών. (ΠΑΑ, 2010)

Τα Μέτρα του Άξονα 1, είναι τα παρακάτω:

- Μέτρο 111: Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης
- Μέτρο 112: Εγκατάσταση νέων γεωργών
- Μέτρο 113: Πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών και γεωργικών εργατών
- Μέτρο 114: Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών παρεχόμενων στην εκμετάλλευση γεωργικών και δασοκομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών
- Μέτρο 121: Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Μέτρο 122: Βελτίωση της οικονομικής αξίας των δασών
- Μέτρο 123: Προστιθέμενη αξία των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων
- Μέτρο 125: Υποδομή σχετική με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας
- Μέτρο 126: Αποκατάσταση του γεωργικού παραγωγικού δυναμικού, που ζημιώθηκε από φυσικές καταστροφές και εισαγωγή των κατάλληλων δράσεων πρόληψης
- Μέτρο 131: Εκπλήρωση των προτύπων με βάση την κοινοτική νομοθεσία
- Μέτρο 132: Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων
- Μέτρο 133: Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης

Άξονας 2: «Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων». Ο άξονας αυτός στοχεύει στη χρήση μεθόδων φιλικών προς το περιβάλλον με εγγύηση ως προς την ποιότητα, τη δημόσια υγεία και την ασφάλεια των τροφίμων, δημιουργώντας παράλληλα ένα πρόσθετο εισόδημα στους παραγωγούς. Οι παρεμβάσεις του άξονα, στοχεύουν κυρίως στην προστασία του εδάφους και των υδατικών πόρων, στην άμβλυση των επιπτώσεων των κλιματικών μεταβολών, στην προστασία της βιοποικιλότητας, στην προστασία και διατήρηση του αγροτικού τοπίου και στη βελτίωση της οικολογικής σταθερότητας των δασών. Σύμφωνα με την προτεινόμενη αναθεώρηση, για τον άξονα αυτό θα εξοικονομηθούν πόροι από τη

στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις και από ορισμένα δασικά μέτρα. Παράλληλα θα συνεχιστούν οι δράσεις που συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπίου και στη μείωση των κινδύνων εγκατάλειψης και απερήμωσης περιοχών λιγότερο ευνοημένων, στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, καθώς και στην παγίωση της συμβολής της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας στη συνολική αξία της γεωργικής παραγωγής. (www.agrotikianaptixi.gr)

Τα Μέτρα του Άξονα 2, είναι τα παρακάτω:

- Μέτρο 211: Ενισχύσεις για φυσικά μειονεκτήματα στους γεωργούς ορεινών περιοχών
- Μέτρο 212: Ενισχύσεις στους γεωργούς περιοχών με μειονεκτήματα, εκτός των ορεινών περιοχών
- Μέτρο 213: Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την Οδηγία για τα Νερά (Οδ. 2000/60/EK)
- Μέτρο 214: Γεωργό-περιβαλλοντικές ενισχύσεις
- Μέτρο 216: Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις
- Μέτρο 221: Πρώτη δάσωση γεωργικής γης
- Μέτρο 223: Πρώτη δάσωση μη γεωργικής γης
- Μέτρο 224: Ενισχύσεις Natura 2000 (για δάση)
- Μέτρο 226: Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και εισαγωγή δράσεων πρόληψης
- Μέτρο 227: Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις

Άξονας 3: «Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας» Οι παρεμβάσεις του άξονα στοχεύουν κυρίως στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προώθηση δραστηριοτήτων εκτός γεωργίας, στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας, για μια ελκυστικότερη ύπαιθρο με προοπτικές ήπιας ανάπτυξης

www.protypon.eu).

Ο Άξονας 3 περιλαμβάνει τα ακόλουθα Μέτρα:

- Μέτρο 311: Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες
- Μέτρο 312: Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων
- Μέτρο 313: Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων
- Μέτρο 321: Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό
- Μέτρο 322: Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών
- Μέτρο 323: Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς
- Μέτρο 341: Απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης

Άξονας 4: «Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και την διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader» Η προσέγγιση LEADER, εξυπηρετώντας βασικούς στόχους του ΠΑΑ, δίνει τη δυνατότητα σε αγροτικές περιοχές να εφαρμόσουν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα. Η εφαρμογή των στρατηγικών αυτών πραγματοποιείται από τοπικά εταιρικά σχήματα δημοσίου – ιδιωτικού τομέα (Ομάδες Τοπικής Δράσης), τα οποία δραστηριοποιούνται στην κάθε περιοχή. Οι δράσεις της LEADER, στο πλαίσιο των οποίων επιδιώκεται η στήριξη της καινοτομίας, περιλαμβάνουν τη δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων, την ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, την ανάδειξη της αγροτικής κληρονομιάς, την αναμόρφωση χωριών, τις συνεργασίες, τη δικτύωση κ.λ.π. (www.protypon.eu)

Τα Μέτρα του Άξονα 4 είναι τα παρακάτω:

- Μέτρο 41: Ανταγωνιστικότητα
- Μέτρο 421: Συνεργασίες

- Μέτρο 431: Λειτουργικά / Απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση (<http://www.protypon.eu/index.php?cid=48>)

Σήμερα ορισμένα ενεργά επιδοτούμενα προγράμματα είναι επιγραμματικά τα παρακάτω:

- Επενδυτικός Νόμος 3908/2011 - Γενικά Επενδυτικά Σχέδια
- Επενδυτικός Νόμος 3908/2011 - Μεγάλα Επενδυτικά Σχέδια
- Αύξηση της αξίας των γεωργικών προϊόντων -Μέτρο 123 Α
- Leader 123 - Αύξηση της Αξίας των Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων
- Leader 311- Διαφοροποίηση προς Μη Γεωργικές Δραστηριότητες
- Leader 312 - Στήριξη της Δημιουργίας και Ανάπτυξης Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων
- Leader 313 - Ενθάρρυνση Τουριστικών Δραστηριοτήτων
- Νέα Καινοτομική Επιχειρηματικότητα)
- Αύξηση της αξίας των δασοκομικών προϊόντων - Μέτρο 123 Β
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας - Μέτρο 2.1. "Υδατοκαλλιέργεια"
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας - Μέτρο 2.3. "Εμπορία & Μεταποίηση" (<http://www.noisisdev.gr>)

6.ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αγροτουρισμός δεν ανήκει στον πρωτογενή τομέα παραγωγής αλλά μπορεί να βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό τον ελληνικό αγροτικό τομέα. Συνδυάζει δύο από τους μεγαλύτερους τομείς της χώρας μας, τον τουρισμό και το αγροτικό τομέα.

Ο αγροτουρισμός είναι μορφή ήπιου τουρισμού κατά την οποία οι επισκέπτες μένουν σε αγρόκτημα και συμμετέχουν σε αγροτικές εργασίες. Σημείο αναφοράς των διακοπών σε ένα αγρόκτημα-ξενώνα είναι η άμεση επαφή του επισκέπτη με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, με την φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα, κάτι το ιδιαίτερο για το μεγαλύτερο ποσοστό του σύγχρονου Ευρωπαίου πολίτη, κατοίκου αστικής περιοχής. Πέρα από την υποδοχή και τη φιλοξενία του επισκέπτη σε ένα περιβάλλον λιτό με τοπικό χαρακτήρα και όλες τις απαραίτητες ανέσεις, προβλέπεται και η ενεργή συμμετοχή του τουρίστα σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων. Ενδεικτικές από αυτές είναι:

- αγροτικές δραστηριότητες (συμμετοχή στις εργασίες),
- παρατήρηση οικοσυστήματος (πουλιών, πανίδας, χλωρίδας, επισκέψεις
- υδροβιότοπων, κ.λ.π), αθλήματα περιπέτειας (π.χ ράφτινγκ, πεζοπορία κ.λ.π),
- πολιτιστικές περιηγήσεις (π.χ επισκέψεις σε μοναστήρια, εκκλησίες, λαογραφία μουσεία, κ.ά., παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους).
- διάφορα μαθήματα (π.χ μαθήματα αργαλειού, ελληνικών χορών, γαστρονομίας ελληνικής κουζίνας, γευσιγνωσία, οινοποιεία, τοπικά προϊόντα, κ.λ.π)

Η βασική ιδιαιτερότητα της πρακτική αυτής της μορφής τουρισμού στις ανεπτυγμένες αγροτουριστικά χώρες (Ισπανία, Γερμανία, Γαλλία) είναι πως βασίζεται σε διαμονή σε φάρμες στο ύπαιθρο, κάτι το οποίο δεν υπάρχει στον αντίστοιχο βαθμό στην Ελλάδα,

αν και διαθέτει μεγάλο αξιοποιήσιμο κεφάλαιο προς αξιοποίηση (λαϊκός και πολιτιστικό πλούτος, γεωφυσικά στοιχεία, κ.τ.λ.) και με τις κατάλληλες προσαρμογές στα δεδομένα του Ελληνικού τοπίου, ο Ελληνικός Αγροτουρισμός μπορεί να βρεθεί σε ανταγωνιστική θέση συμβάλλοντας έτσι στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα ενισχύει το εισόδημα των κατοίκων στις περιοχές-προορισμούς. (www.el.wikipedia.org)

Αγροτουριστές:

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν τέσσερις, τουλάχιστον, τύποι αγροτουριστών.:

- ✚ **Ενεργητικοί:** Συμμετέχουν σε όλες τις δραστηριότητες και επιδεικνύουν ζήλο για καθετί που τους προσφέρεται.
- ✚ **Ονειροπόλοι:** Βολτάρουν στη φύση, απολαμβάνουν το τοπίο μέσω δραστηριοτήτων, ηρεμούν στην ύπαιθρο.
- ✚ **«Αγρότες»:** Ήθελαν πάντα να σκάψουν, να βοτανίσουν, να κλαδέψουν και να ποτίσουν αλλά είχαν γεννηθεί στα Πατήσια, το Μανχάταν, το Σόχο...
- ✚ **Χαλαροί:** Εκτός από ψάρεμα και γκολφ, αθλήματα που συνήθως δεν προκαλούν ιδρώτα, οι τύποι αυτοί αποφεύγουν κάθε έντονη δραστηριότητα. (www.ethnos.gr)

Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό. Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές τις συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες :

1. Ο αμιγής αγροτουρισμός, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές - ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κ.λπ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κνήγι, ιππασία, κ.λπ.).

2. Ο σύνθετος αγροτουρισμός, όπου οι τουρίστες πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

Κύριες μορφές αμιγής αγροτουρισμού στην Ελλάδα

- σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
- σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.
- σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τσιμεντένιων αστικών κέντρων.
- κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος, αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.
- σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

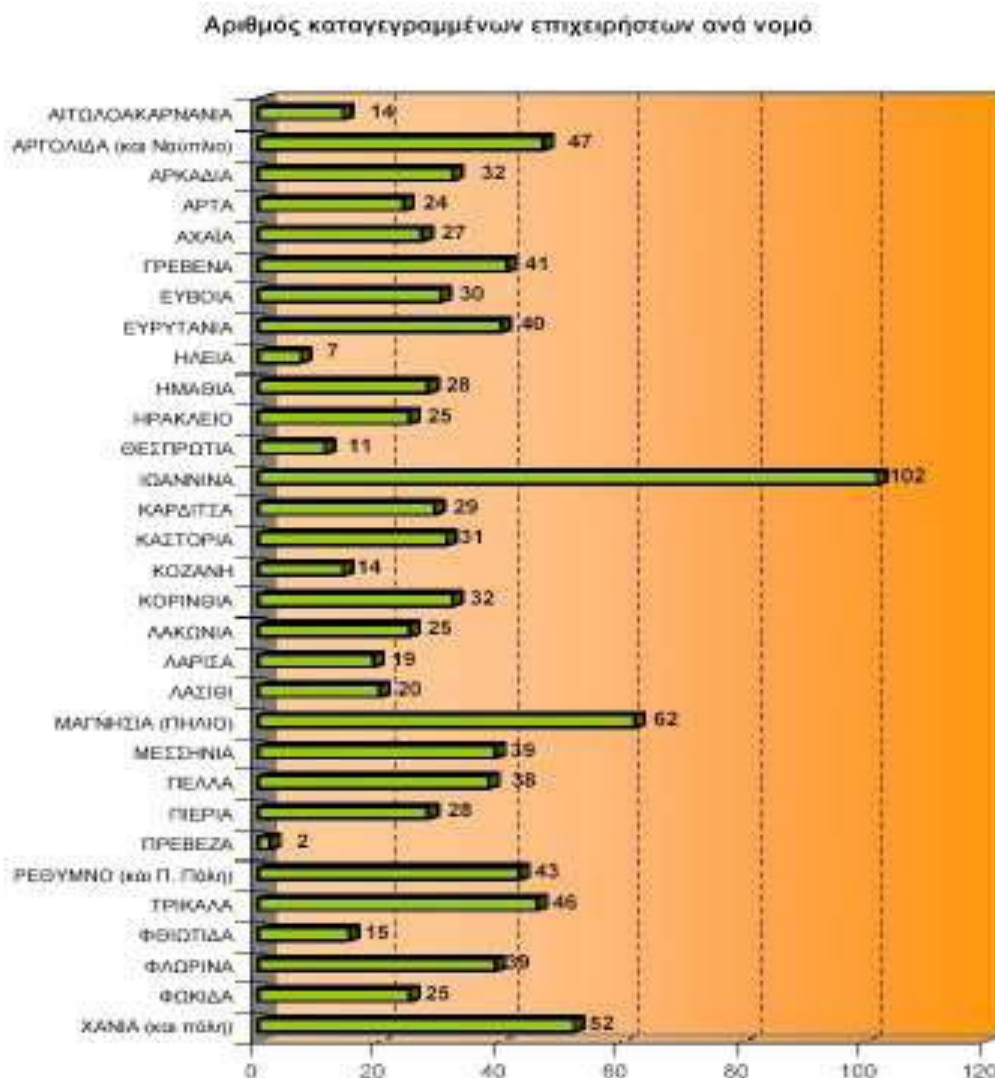
Κύριες μορφές σύνθετου αγροτουρισμού στην Ελλάδα

- σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης.
- σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.
- σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.
- σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά.
- για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.
- σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία
- σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις. (www.agrotourcrete.gr)

6.1.1 Αγροτουρισμός στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σε παγκόσμιο επίπεδο μια στροφή προς τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς και στη χώρα μας μιας και η Ελλάδα προσφέρεται για αυτό το είδος τουρισμού. Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 8) βλέπουμε τον αριθμό των ελληνικών επιχειρήσεων στον τομέα του αγροτουρισμού στην Ελλάδα.

Πίνακας 8: Αριθμός καταγεγραμμένων επιχειρήσεων ανά νομό



Πηγή: www.agrotour.gr

Στην Ελλάδα μέχρι το 1980, δεν υπήρχε κάποια οργανωμένη μορφή αγροτουρισμού. Στο πλαίσιο των αλλαγών που παρατηρούνται σε παγκόσμιο επίπεδο στον τουριστικό τομέα, αναπτύχθηκε και στην Ελλάδα ο αγροτουρισμός. Αναδύθηκε κυρίως ως συμπλήρωμα του υπάρχοντος ξενοδοχειακού δυναμικού στις παραθαλάσσιες, τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας μας, με τη μορφή των ενοικιαζόμενων δωματίων, διαμερισμάτων και ξενώνων, χωρίς καμία κρατική παρέμβαση και σχεδιασμό (Ιακωβίδου, 1999)

Οι οργανωμένες προσπάθειες για την υλοποίηση αγροτουριστικών προγραμμάτων άρχισαν να λαμβάνουν χώρα μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ. (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα). Το γεγονός ότι ο τουρισμός θα μπορούσε να αναπτύξει την ελληνική ύπαιθρο άρχισε να γίνεται αντιληπτό από τα πρώτα κιόλας χρόνια. Μελέτη του Υπουργείου Ανάπτυξης για τα πρώτα αγροτουριστικά εγχειρήματα έδειξε ότι συμμετείχαν 217 κοινότητες και 21 άγονα νησιά από 28 νομούς της χώρας.

Το Υπουργείο Γεωργικής Ανάπτυξης το έτος 2005 έθεσε ως κυριότερους στόχους για ανάπτυξη του αγροτουρισμού τους εξής:

- Προώθηση του σημαντικού κοινωνικοοικονομικού ρόλου που διαδραματίζουν οι γυναίκες της υπαίθρου.
- Περιβαλλοντική προστασία και διατήρηση του της ντόπιας αρχιτεκτονικής και κουλτούρας.
- Ενίσχυση και προώθηση της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και χειροτεχνία
- Αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές από δραστηριότητες που δεν σχετίζονται άμεσα με τη γεωργία.
- Διατήρηση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές.
- Καλύτερευση του βιοτικού επιπέδου και των συνθηκών εργασίας για τους ντόπιους κατοίκους.

6.2 ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ

Μία εναλλακτική για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα είναι η στροφή προς την βιολογική καλλιέργεια. Η παραγωγή βιολογικών προϊόντων θα βοηθήσει την ελληνική ύπαιθρο να αναπτυχθεί αλλά και το φυσικό περιβάλλον να προστατευθεί.

Η Βιολογική Καλλιέργεια είναι μια μέθοδος καλλιέργειας η οποία ελαχιστοποιεί ή αποφεύγει πλήρως τη χρήση συνθετικών λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων, ρυθμιστών ανάπτυξης των φυτών, ορμονών καθώς και πρόσθετων ουσιών στις ζωοτροφές. Οι βιολογικοί καλλιεργητές βασίζονται σε αμειψισπορά (εναλλαγή φυτών για συγκομιδή), υπολείμματα συγκομιδών, αγρανάπαυση, ζωικά λιπάσματα (κοπριά) και μηχανική καλλιέργεια για τη διατήρηση της παραγωγικότητας του χώματος, τον εμπλουτισμό του με θρεπτικές ουσίες για τα φυτά καθώς και για τον έλεγχο των ζιζανίων, εντόμων και παράσιτων. (www.el.wikipedia.org)

Η Βιολογική Καλλιέργεια απορρίπτει τη χρήση συνθετικών χημικών ουσιών, όπως τα συνθετικά ζιζανιοκτόνα, λιπάσματα, φυτοφάρμακα και γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (Γ.Τ.Ο.). Σε μερικές χώρες, κυρίως στην Ευρώπη, η βιολογική καλλιέργεια ορίζεται και από το νόμο, ώστε η εμπορική χρήση του όρου «Βιολογικό» να υπόκειται σε έλεγχο από την κυβέρνηση και το κράτος. Κάποιο είδος «διαπίστευσης» προσφέρεται στους αγρότες έναντι αμοιβής, καθιστώντας παράνομη την πώληση προϊόντων με τον τίτλο «Βιολογικό» χωρίς αυτή τη διαπίστευση.

Στη βιολογική καλλιέργεια, ανήκει και η βιοδυναμική καλλιέργεια που βασίζεται στις εσωτερικές διδασκαλίες του Ρούντολφ Στάινερ (Rudolf Steiner). Ο Ιάπωνας αγρότης Μασανόμπου Φουκουόκα εφηύρε ένα σύστημα το οποίο αποκάλεσε Φυσική Καλλιέργεια.

Με τη βιολογική γεωργία βελτιώνεται η ποιότητα της καθημερινής ζωής των ανθρώπων και δημιουργείται αρμονική σχέση με το περιβάλλον. Οι παραγωγοί βλέπουν τη βιολογική γεωργία σαν μια διέξοδο από τον ανταγωνισμό που απαιτεί να παράγουν όσο το δυνατό φθηνότερα, γιατί η βιοκαλλιέργεια δεν απαιτεί μεγάλα κεφάλαια ή υψηλή τεχνογνωσία και γιατί τα προϊόντα βρίσκουν εύκολη διέξοδο στις αγορές, αφού συνεχώς αυξάνεται η ζήτησή τους.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια στροφή των καταναλωτών στα βιολογικά προϊόντα και των παραγωγών στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία. Είναι ίσως η λύση στο

πρόβλημα και θα πρέπει όλοι μας να στραφούμε προς αυτήν την κατεύθυνση, με πρώτους τους αγρότες οι οποίοι όμως θα πρέπει να έχουν την συνεργασία και υποστήριξη του κράτους, αφού προηγουμένως ενημερωθούν από τους επιστήμονες για τις τεχνικές της βιολογικής καλλιέργειας.

Τα βιολογικά προϊόντα:

α) Παράγονται με φυσικό τρόπο χωρίς τη χρήση χημικών συνθετικών λιπασμάτων και φαρμάκων, γι' αυτό κάποιες φορές παθαίνουν ζημιές και παρουσιάζονται ελλείψεις στην αγορά.

β) Διατηρούν σε πολύ ψηλά επίπεδα τα θρεπτικά τους συστατικά. Έτσι παρά την υψηλότερη τιμή τους τελικά κοστίζουν φθηνότερα, διότι ανά μονάδα βάρους είναι πολλαπλάσια πλουσιότερη τροφή από αντίστοιχα «φθηνότερα» συμβατικά προϊόντα.

γ) Δεν περιέχουν επικίνδυνες ουσίες για την υγεία μας. Αντίθετα, περιέχουν περισσότερες θρεπτικές ουσίες, βιταμίνες, ιχνοστοιχεία, και λιγότερο νερό. Σύμφωνα με έρευνες του υπουργείου Γεωργίας της Γερμανίας, τα κοινά συμβατικά προϊόντα περιέχουν 23% περισσότερο νερό από τα βιολογικά»

Με τη βιολογική καλλιέργεια επιτυγχάνεται εξοικονόμηση των ενεργειακών πηγών και υγιές περιβάλλον, σε αντίθεση με τη συμβατική γεωργία που συνεχώς δημιουργεί μεγαλύτερα προβλήματα. Όλα αυτά μας απαλλάσσουν από ένα μεγάλο έμμεσο κόστος, που μπορεί σήμερα να μη γίνεται τόσο ξεκάθαρα αντιληπτό, όμως θα το καταλάβουμε και θα το πληρώσουμε πολύ ακριβά στο μέλλον. Η βιοκαλλιέργεια δεν είναι η επιστροφή στη λίθινη εποχή όπως ισχυρίζονται μερικοί. Αντιθέτως είναι η σύγχρονη εξέλιξη της καλλιέργειας της γης με φυσικό τρόπο και σεβασμό στη φύση, όμως απαιτεί περισσότερη δουλειά, είναι πιο επίπονη για το γεωργό, ενώ φέρει ελάχιστα κέρδη για τη βιομηχανία και τα οργανωμένα συμφέροντα. Αυτός που ωφελείται είναι μόνο ο καταναλωτής. Η βιολογική γεωργία δεν προωθείται όπως θα έπρεπε από το κράτος ή άλλους φορείς και οι γεωργοί συνήθως μόνοι τους προσπαθούν να ενημερωθούν και να συνεργαστούν, για ένα καλύτερο μέλλον των οικογενειών τους, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος.

6.2.1 Πιστοποίηση

Η πιστοποίηση βιολογικών προϊόντων είναι απαραίτητη, μέσα από το νόμο, για τη χρήση του όρου «βιολογικό». Την πιστοποίηση την εφαρμόζουν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου τα οποία ονομάζονται «Πιστοποιητικοί Οργανισμοί» και υπόκεινται στο Υπουργείο Γεωργίας, έναντι αμοιβής. Το ζήτημα της πιστοποίησης έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις στους κόλπους των βιολογικών καλλιεργητών. Πολλοί πιστεύουν ότι, με τη δημιουργία αυτού του προτύπου, προστατεύεται και ελέγχεται το τελικό προϊόν. Όμως, εκφράζονται φόβοι και ασκείται κριτική από κάποιους άλλους. Επειδή την πιστοποίηση την κάνουν ιδιωτικοί οργανισμοί θέτουν το εξής ερώτημα: «Πώς είναι δυνατόν να διασφαλιστεί η ποιότητα στο πρότυπο όταν δίνει τις πιστοποιήσεις μια ιδιωτική εταιρία, δηλαδή ένας οργανισμός που οφείλει να έχει κέρδος; Μήπως το κερδοσκοπικό κίνητρο που έχει κάθε εταιρία οδηγήσει στον εκφυλισμό της ποιότητας αντί στην εξασφάλισή του;» Μια άλλη κριτική που ασκείται είναι ότι μέσα από το χρηματικό αντίτιμο, που απαιτείται για την απόκτηση της πιστοποίησης, αυξάνει περισσότερο η τιμή των βιολογικών προϊόντων.



6.2.2 Ορόσημα στην Ιστορία της Βιολογικής Γεωργίας

- 1924 Ξεκίνημα με το σεμινάριο του Rudolf Steiner στη βιοδυναμική γεωργία
- 1930/1940 5ράση του Dr. Hans Muller στην Ελβετία (οργανική-βιολογική γεωργία που είναι σήμερα η πλέον διαδεδομένη πρακτική βιολογική γεωργίας στις γερμανόφωνες χώρες και εκπροσωπείται από τις οργανώσεις Bioland και BioSuisse.
- 1973 Ιδρύεται το ερευνητικό ινστιτούτο βιολογικής γεωργίας στην Ελβετία (FiBL). Σήμερα είναι το μεγαλύτερο παγκοσμίως.

- 1980 Ιδρύονται οι περισσότερες οργανώσεις και οργανισμοί που σχετίζονται με την βιολογική γεωργία.
- 1990 Γίνεται η πρώτη έκθεση Biofach στην Γερμανία. Σήμερα είναι η μεγαλύτερη έκθεση βιολογικών προϊόντων παγκοσμίως.
- 1991 Ιδρύεται το ευρωπαϊκό τμήμα της διεθνούς ομοσπονδίας κινημάτων βιολογικής γεωργίας (IFOAM European Regional Group).
- 1991 Δημοσιεύεται ο Κανονισμός 2092/91 για την Βιολογική Γεωργία στην επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τίθεται σε ισχύ το 1993.
- 1999 Δημοσιεύεται ο Κανονισμός 1804/99 που προβλέπει κανόνες για την βιολογική ζωική παραγωγή.
- 2000 Agenda 2000 που μεταξύ άλλων προβλέπει μέτρα υποστήριξης της βιολογικής γεωργίας (Κανονισμός 1257/99 για την αγροτική ανάπτυξη).
- 2001 Ιανουάριος. Η κρίση των «τρελών αγελάδων» είχε σαν αποτέλεσμα σημαντικές αλλαγές στην συμπεριφορά των καταναλωτών σε σχέση με την βιολογική γεωργία.
- 2001 Μάιος. Τα πρώτα βήματα για ένα Ευρωπαϊκό Σχέδιο δράσης για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας.

6.2.3 Βιολογική γεωργία στην Ελλάδα

Η εφαρμογή του βιολογικού τρόπου παραγωγής ξεκίνησε στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '80, όταν κάποιοι μεμονωμένοι αγρότες κινήθηκαν προς την κατεύθυνση αυτή, απορρίπτοντας τις χημικές εισροές. Η εφαρμογή του κοινοτικού κανονισμού 2092/91 το 1993 στη χώρα μας, έδωσε σημαντικό κίνητρο για τη μετατροπή πολλών συμβατικών καλλιεργειών σε βιολογικές. Επιπλέον, η θέσπιση του συγκεκριμένου κανονισμού δημιούργησε ένα πλαίσιο κοινοτικών κανόνων παραγωγής, επισήμανσης και ελέγχου, που προστατεύουν τη γεωργία με οικολογικές μεθόδους, στο μέτρο που το πλαίσιο αυτό εγγυάται συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των παραγωγών και εμποδίζει την ανωνυμία στην αγορά βιολογικών προϊόντων, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη διαφάνεια σε κάθε στάδιο της παραγωγής και της κατεργασίας. Το 1996

ξεκίνησε το καθεστώς οικονομικών ενισχύσεων με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) 2078/92, δίνοντας περαιτέρω ώθηση στη βιολογική γεωργία, με αύξηση των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων και του αριθμού των βιοκαλλιεργητών.

Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, δημιουργεί ένα εξαιρετικά θετικό πλαίσιο που βοηθά στην ανάδειξη της βιολογικής γεωργία, από μια δραστηριότητα του περιθωρίου που εξυπηρετεί μια περιορισμένη αγορά – σε μια εναλλακτική γεωργική προσέγγιση που μπορεί να παράγει ασφαλή τρόφιμα, να διασφαλίσει την προστασία του περιβάλλοντος και το εισόδημα του παραγωγού.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις βιολογικής καλλιέργειας στην Ελλάδα είναι:

- Βιολογική καλλιέργεια κορινθιακής σταφίδας στην Επαρχία Αιγιαλείας του Νομού Αχαΐας, στα πλαίσια της δραστηριότητας της Παναιγιάλειας Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών.
- Πρόγραμμα βιολογικής καλλιέργειας ελιάς στην Μεσσηνιακή Μονή (Πύργος Λεύκτρου).
- Ο αγροτικός συνεταιρισμός ΒΙΟΤΟΠ στην Αλεξάνδρεια Ημαθίας, με 15 παραγωγούς, που καλλιεργούν 300 περίπου στρέμματα με σιτηρά, όσπρια, τομάτα, αμυγδαλιές, βερικοκιές, κερασιές, δαμασκηγιές, ροδακινιές και ακτινίδια.
- Στο χωριό Λαύκος Πηλίου γίνεται βιολογική καλλιέργεια και παραγωγή αρωματικών φυτών.
- Στην κοινότητα Πυργέλλα Αργολίδος, καλλιεργούνται βιολογικά 100 στρέμματα με εσπεριδοειδή

Ένας ανεπτυγμένος σχετικά τομέας βιολογικής καλλιέργειας στην Ελλάδα είναι η αμπελοργία. Το εύκρατο κλίμα, το ιδιόρρυθμο ελληνικό ανάγλυφο και οι μικρές αμπελοοινικές εκμεταλλεύσεις αποτελούν βάση για εύκολη ανάπτυξη της αμπελοργικής βιολογικής καλλιέργειας στην Ελλάδα. Σχεδόν το 50% από το σύνολο των ελληνικών οινοποιείων, ιδιωτικών και συνεταιριστικών, προτείνουν σήμερα «βιολογικά κρασιά» ή ακριβέστερα και όπως πρέπει να λέγονται –τουλάχιστον προς το παρόν– «οίνοι από σταφύλι βιολογικής γεωργίας». Η Ε.Ε., με τον κανονισμό 837/2007, ο οποίος αντικατέστησε τον κανονισμό 2092/91, έθεσε τις βάσεις για έναν ευρωπαϊκό

κανονισμό πιστοποίησης βιολογικού οίνου. Οι προσπάθειες όμως για τη θέσπισή του δεν έχουν ακόμη καρποφορήσει.

Εκτός από την αμπελουργική βιολογική καλλιέργεια, στην Ελλάδα είναι πολλά τα οινοποιεία που ακολουθούν και άλλα πρότυπα, που αφορούν την ασφάλεια και τις διαδικασίες παραγωγής στο οινοποιείο και τη διαχείριση ποιότητας, τα γνωστά (ISO και HACCP). Επίσης, με πρωτοβουλία του μεγαλύτερου οργανισμού πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων της Ελλάδας και ομάδας δημοσιογράφων οίνου, έχει καθιερωθεί από το 2005 άτυπος, ετήσιος διαγωνισμός οίνων από σταφύλι βιολογικής καλλιέργειας (στην Ελλάδα λειτουργούν 11 οργανισμοί πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων, οι δύο μεγαλύτεροι εκ των οποίων πιστοποιούν τα περισσότερα σχετικά κρασιά (www.newwinesofgreece.com))

Η Ελλάδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, κατέχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά βιολογικά καλλιεργούμενης έκτασης. Το ποσοστό αυτό για το έτος 1999 ανήλθε στο 0,6% της συνολικής καλλιεργούμενης γης, ενώ το 2005 διαμορφώθηκε στο 3% περίπου. Σε ολόκληρη τη χώρα, οι συνολικά βιολογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις (χωρίς τους βοσκότοπους) ανήλθαν το 2005 σε 1.037 χιλ. στρέμματα. Η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας συγκεντρώνει το 2005 το μεγαλύτερο αριθμό σε βιολογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις (μερίδιο 18,6% μαζί με τους βοσκότοπους), ενώ όσον αφορά τα είδη καλλιέργειας, την πρώτη θέση για το 2005 κατέχουν τα σιτηρά με ποσοστό 38,3% επί του συνόλου των βιοκαλλιεργούμενων εκτάσεων και ακολουθεί η ελιά με μερίδιο 38,2%. Αξιόλογο ποσοστό επίσης καταλαμβάνουν και οι αμπελοκαλλιέργειες (3,8%)(www.bioport.gr)

6.2.4 Βιολογική Κτηνοτροφία

Η βιολογική κτηνοτροφία άρχισε να αναπτύσσεται στην Ελλάδα μετά την είσοδο σε ισχύ του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1804/99 του Συμβουλίου για τη συμπλήρωση για τα κτηνοτροφικά προϊόντα, του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί του Βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής.

Η Ελλάδα παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες χώρες, όσο αφορά την βιολογική κτηνοτροφία, λόγω των ευνοϊκών εδαφοκλιματικών συνθηκών, των πλούσιων φυσικών πόρων των ορεινών και ημιορεινών περιοχών και της εφαρμογής της εκτατικής κτηνοτροφίας η οποία μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε βιολογική.

Η βιολογική κτηνοτροφία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την βιολογική γεωργία, επειδή οι διατροφικές ανάγκες των ζώων εκτός από την βόσκηση καλύπτονται και με βιολογικές ζωοτροφές. Το σύστημα ζώα-φυτά είναι αλληλοεξαρτώμενο και η προστασία του έχει ως απώτερο σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη.

Η βιολογική κτηνοτροφία εκτός από το γεγονός ότι αποτελεί μία μέθοδο παραγωγής βιολογικών προϊόντων ζωικής προέλευσης (κρέας, γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά), προστατεύει το περιβάλλον, συμβάλει στην αειφορία του οικοσυστήματος και είναι πηγή εισοδήματος για τον Έλληνα κτηνοτρόφο. Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχει θέσει ως στόχο την ανάπτυξη της Βιολογικής Κτηνοτροφίας στη χώρα μας.

6.2.5 Προβλήματα στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας

Παρά την μεγάλη στροφή του καταναλωτικού κοινού τα τελευταία χρόνια στην ζήτηση ποιοτικών προϊόντων και την πολιτική του κράτους προς αυτήν την κατεύθυνση, έχει διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει η ανταπόκριση από τους αγρότες στην παραγωγή τέτοιων προϊόντων και όσοι στρέφονται σε αυτή αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα.

Η βιολογική γεωργία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα που συνδέονται κατ' αρχήν με το υψηλό κόστος παραγωγής, τις δυσκολίες προμήθειας βιολογικών εφοδίων, τη φυτοπροστασία των καλλιεργειών, την εκπαίδευση και συνεχή ενημέρωση των καλλιεργητών, τη χρηματοδοτική στήριξη, τη διακίνηση και εμπορία των προϊόντων, την πιστοποίηση αλλά και τους ελέγχους πιστοποίησης κ.α.

Πιο συγκεκριμένα τα προβλήματα εφαρμογής της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- ✚ Έλλειψη τεχνικής υποστήριξης των βιοκαλλιεργητών

- ✚ Έλλειψη ενημέρωσης των βιοκαλλιεργητών σχετικά με την ζήτηση της αγοράς σε βιολογικά προϊόντα
- ✚ Στο Σύστημα Πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων
- ✚ Στην εμπορία και διακίνηση των βιολογικών προϊόντων
- ✚ Στη διαφήμιση και προβολή των ελληνικών βιολογικών προϊόντων διεθνώς
- ✚ Στην έλλειψη ενημέρωσης του καταναλωτή για τα βιολογικά προϊόντα
- ✚ Στην εκπαίδευση των γεωπόνων και άλλων επιστημόνων, οι οποίοι είτε θα γίνουν εκπαιδευτές των βιοκαλλιεργητών, είτε θα γίνουν τεχνικοί σύμβουλοι
- ✚ Στην εφαρμοσμένη έρευνα σχετικά με τη βιολογική γεωργία

6.3 ΕΝΝΑΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΑΞΙΖΟΥΝ ΠΡΟΣΟΧΗ

6.3.1 Ιπποφαές

Το Ιπποφαές είναι φυλλοβόλος θάμνος που ανήκει στην οικογένεια Ελαιαγνίδες (www.el.wikipedia.org/wiki/Ιπποφαές). Ο καρπός του είναι σαν εκείνος του σταφυλιού αλλά σε πορτοκαλί χρώμα. Εικάζεται πως πήρε το όνομά του από τα στρατεύματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που παρατήρησαν ότι ορισμένα άλογα τα οποία είχαν τραυματιστεί και έτρωγαν από αυτούς τους καρπούς ανάρρωναν γρηγορότερα και αποκτούσαν πιο λαμπερό και πιο δυνατό τρίχωμα. Έτσι το ονόμασαν ιπποφαές από το ίππος: άλογο και το φάος: φώς, λάμψη.



Το φυτό αυτό καλλιεργείται σε διάφορους τύπους χώματος, μπορεί να ευδοκιμήσει και σε ακραίες καιρικές συνθήκες παγετού και ξηρασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι συγκαταλέγεται στις υπερτροφές, επιστήμονες τοποθετούν τον καρπό του στους δέκα πιο θεραπευτικούς του κόσμου. Σύμφωνα πάντα με επιστήμονες περιέχει 190 πολύτιμες ουσίες για την υγεία του ανθρώπου. Οι καρποί του χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ελαίου και τα φύλλα του στην παρασκευή αφεψήματος.



Στην Ελλάδα η καλλιέργεια του ιππαφαούς ξεκίνησε τα τελευταία δυο χρόνια και η πρώτη παραγωγή αναμένεται στο τέλος του 2012. Τότε είναι που θα κριθεί εάν η ποιότητα της παραγωγής στην χώρα μας θα είναι αντάξια των προσδοκιών.

Σύμφωνα με το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων οι πολλές χρήσεις του φυτού και των προϊόντων του το καθιστούν ιδιαίτερα προσοδοφόρο. Θεωρείται από πολλούς ως η νέα τάση στον τομέα των τροφών με ευεργετικές ιδιότητες και το μέλλον του κρίνεται λαμπρό. Ήδη στην Ελλάδα κυκλοφορούν συμπληρώματα διατροφής με κύριο συστατικό τους το ιππαφαές.

Η καλλιέργεια του ιππαφαούς μπορεί να βγάλει τον Έλληνα αγρότη από το αδιέξοδο και να του εξασφαλίσει ένα πολύ καλό εισόδημα. Επίσης αξίζει να αναφέρουμε ότι οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ενταχθούν σε διάφορα προγράμματα του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (π.χ. τα σχέδια βελτίωσης, η βιολογική παραγωγή, οι επενδύσεις στην μεταποίηση και εμπορία και ο αναπτυξιακός νόμος).

6.3.2 Αρόνια

Μια άλλη δυναμική καλλιέργεια που μπορεί να αποτελέσει πηγή πρόσθετου εισοδήματος για τους Έλληνες γεωργούς είναι η αρόνια ή όπως συχνά αναφέρεται ως αρόνια η μελανόκαρπη.

Οι κλιματολογικές συνθήκες της Ελλάδας θεωρούνται ιδανικές για την καλλιέργεια αυτού του φυτού αν και μπορεί να καλλιεργηθεί και σε χώρες με πιο ακραίο κλίμα (π.χ.

Ρωσία). Ο καρπός είναι πλούσιος σε θρεπτικά συστατικά ενώ τα εκχυλίσματα των φύλλων μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες. Χρησιμοποιείται επίσης για την παρασκευή χυμού, μαρμελάδας και γλυκών.

Κύρια πλεονεκτήματα της καλλιέργειας της αρόνιας είναι το χαμηλό κόστος και η οικονομική απόδοση. Σύμφωνα με εκτιμήσεις μπορεί να αποδώσει 1000-1400 ευρώ καθαρό εισόδημα ανά στρέμμα σε καλλιέργειες που φθάνουν την πλήρη απόδοση (έπειτα από 5 έτη καλλιέργειας).



Η αρόνια αποτελεί μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για τους Έλληνες παραγωγούς στην προσπάθειά τους να αυξήσουν το εισόδημά τους. Βέβαια όπως κάθε καινούργια καλλιέργεια καλό θα ήταν να υπάρχει ένα πειραματικό στάδιο όπου θα καλλιεργηθούν μικρές εκτάσεις και στην συνέχεια εάν το φυτό είναι προσοδοφόρο να προχωρήσουμε και σε καλλιέργεια μεγαλύτερων εκτάσεων.

6.3.3 Τρούφα

Ένα άλλο είδος καλλιέργειας σχετικά άγνωστο στην χώρα μας είναι η τρούφα. Η τρούφα είναι ένα πολύ σπάνιο είδος υπόγειου μανιταριού που βρίσκεται στις ρίζες ορισμένων ειδών δένδρων. Έχει σχήμα κονδύλου, μεγέθους 2-7 συνήθως εκατοστών γκριζόμαυρα έως ωχρόλευκα, που παράγεται μέσα στο έδαφος σε βάθος 6-15 περίπου εκατοστών. Η υπόγεια καρποφορία των τρουφών θεωρείται ότι οφείλεται στην προσαρμογή τους στις δασικές πυρκαγιές, ξηρές ή εποχές παγετού στις οποίες τα υπέργεια μανιτάρια θα ήταν εκτεθειμένα. Η γαστρονομική και θρεπτική του αξία κάνουν αυτόν τον μύκητα ένα από τα πλέον περιζήτητα εδέσματα παγκοσμίως. Του αποδίδονται, επίσης, θεραπευτικές δράσεις κατά μυϊκών και αρθρικών πόνων και υψηλών επιπέδων χοληστερόλης. Κυρίως, όμως, του αποδίδονται ισχυρές αφροδισιακές ιδιότητες . (www.el.wikipedia.org/wiki/Τρούφα).

Στην Ελλάδα ουσιαστικά πρόκειται για μια σχετικά άγνωστη καλλιέργεια . Όμως, η τρούφα αποτελεί ένα ιδανικό προϊόν το οποίο μπορεί να προσφέρει μια εξαιρετική εναλλακτική επιλογή για τον ελληνικό αγροτικό χώρο και όχι μόνο.

Μερικά από τα πλεονεκτήματα της τρούφας είναι τα παρακάτω:

- Λίγα στρέμματα για μια σχετικά ικανοποιητική απόδοση
- Ελάχιστη χειρονακτική εργασία
- Φιλική καλλιέργεια προς το περιβάλλον
- Συνεισφορά στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού

Για τους παραπάνω λόγους η επιλογή της τρούφας θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη. Το εισόδημα που υπόσχεται είναι αρκετά υψηλό αρκεί να γίνουν οι σωστές κινήσεις.

6.3.4 Άλλες καλλιέργειες

Εκτός από τις παραπάνω πολλά υποσχόμενες καλλιέργειες υπάρχουν και μερικές ακόμα που αναφορικά είναι:

- Εκτροφή σαλιγκαριών
- Καλλιέργεια κρανιάς
- Καλλιέργεια ροδιού

Αυτοί οι τομείς είναι υπό ανάπτυξη στην Ελλάδα και αναμένεται να παίξουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του γεωργικού τομέα, της υπαίθρου και γενικότερα του αγροτικού πληθυσμού.

6.4 ΒΙΟΚΑΥΣΙΜΑ

Βιοκαύσιμα ονομάζονται τα καύσιμα που προέρχονται από τη βιομάζα. Στην κατηγορία των βιοκαυσίμων ανήκουν:

- ✚ Ντίζελ βιολογικής προέλευσης
- ✚ Βιοαιθανόλη
- ✚ Βιοαέριο
- ✚ Βιομεθανόλη
- ✚ Καθαρά φυτικά έλαια
- ✚ Βιοδιμεθυλαιθέρας



Η οδηγία 2003/30/EK της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα βιοκαύσιμα προτρέπει την αντικατάσταση των συμβατικών καυσίμων με βιοκαύσιμα σε ποσοστό το οποίο αναμένεται να ξεπερνά το 6%.

Σε ότι αφορά την Ελλάδα υπάρχει παραγωγή βιοκαυσίμων κυρίως Βιοντίζελ και Βιοαιθανόλη. Το βιοντίζελ παράγεται από πρώτες ύλες όπως ηλιάνθος, ελαιοκράμβη, αγριαγκινάρα, βαμβάκι και σόγια. Αντίστοιχα η βιοαιθανόλη παράγεται από σιτάρι, αραβόσιτο, τεύτλα και σόργο. Οι κυριότερες καλλιέργειες για βιοκαύσιμα στην χώρα μας είναι ο ηλιάνθος και η ελαιοκράμβη.

Στη χώρα μας, εξαιτίας του κλίματός της, μπορεί να αναπτυχθεί η καλλιέργεια πρώτων υλών για βιοκαύσιμο. Η στροφή σε τέτοιου είδους καλλιέργεια μπορεί να

επιφέρει οφέλη για την οικονομία του αγροτικού πληθυσμού και γενικότερα της χώρας μας. Ήδη οι εκτάσεις που καλλιεργούνται ολοένα και αυξάνονται. Επιπλέον, η τιμή των ορυκτών καυσίμων αρχίζει να γίνεται απαγορευτική και έτσι η παγκόσμια οικονομία στρέφεται προς τα βιοκαύσιμα. Είναι λοιπόν ευκαιρία, μια άλλη εναλλακτική πρόταση, για τους αγρότες της χώρας μας η στροφή προς την παραγωγή βιοκαυσίμων.

7.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο ελληνικός γεωργικός τομέας αποτελούσε και θα αποτελεί πάντα ένα από τα πιο σημαντικά κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας.

Η βελτίωση της ποιότητας ζωής του Έλληνα αγρότη θα προκύψει από την αύξηση του αγροτικού του εισοδήματος. Μια αύξηση που θα στηρίζεται στην αύξηση της παραγωγικότητας, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας αλλά και την προστασία του αγροτικού περιβάλλοντος. Τα παραπάνω αποτυπώνονται σε κάθε πρόγραμμα και αποτελούν τους βασικούς στόχους της ελληνικής αγροτικής οικονομίας:

- Βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος
- Διατήρηση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Αειφόρος ανάπτυξη και διαχείριση της παραγωγής

Ένα από τα κύρια προβλήματα είναι ότι το εισόδημα των αγροτών έχει μειωθεί εξαιτίας της μείωσης των ενισχύσεων που λαμβάνουμε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικότερα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες:

1. Σε προβλήματα που έχουν σχέση με τις επενδύσεις για την βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων.
2. Σε προβλήματα που έχουν σχέση με την σωστή χρήση των φυσικών πόρων.

Ο αγροτικός πληθυσμός αλλά και ολόκληρο το κράτος θα πρέπει ενεργήσει κατάλληλα έτσι ώστε να μπορέσει η χώρα μας να απορροφήσει σε μέγιστο βαθμό τις επενδύσεις που προσφέρονται μέσω των προγραμμάτων (ΕΣΠΑ, Π.Α.Α κ.α.). Με την ορθή χρήση αυτών των χρημάτων-επενδύσεων ο ελληνικός αγροτικός τομέας θα μπορέσει να κάνει βήματα προόδου.

Βέβαια πρωταρχικός στόχος των παραγωγών θα πρέπει να είναι η διασφάλιση της ποιότητας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Θα πρέπει να συμβαδίζουμε με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα εξασφαλίζοντας την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων.

Μια εναλλακτική λύση για την αύξηση του εισοδήματος των αγροτών είναι ο αγροτουρισμός. Όμως ,για να μπορέσουμε να υλοποιήσουμε πλήρως αυτό το στόχο θα

πρέπει να υπάρξει η κατάλληλη υποδομή. Θα πρέπει να υπάρχουν χρηματοδοτήσεις αλλά και το πιο σημαντικό που είναι η εκπαίδευση. Ο Έλληνας αγρότης ή κάτοικος της υπαίθρου δεν είναι κατάλληλα εκπαιδευμένος ώστε να μπορέσει να στραφεί και να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του αγροτουρισμού. Κάποια σωστά βήματα έχουν γίνει προς αυτή την κατεύθυνση αλλά θα πρέπει να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες μιας και η χώρα μας προσφέρεται για αυτό το είδος τουρισμού.

Η βιοκαλλιέργεια είναι επίσης μια άλλη καλή λύση για την περαιτέρω ανάπτυξη του ελληνικού αγροτικού τομέα. Είναι γεγονός ότι το κόστος της βιολογικής γεωργίας είναι χαμηλότερο από εκείνο της συμβατικής, όπως και οι τιμές των βιολογικών προϊόντων που είναι υψηλότερες.

Η στροφή σε δυναμικές καλλιέργειες όπως αυτές του ιπποφαούς, της αρόνιας, της τρούφας αλλά και αυτές του ροδιού, η εκτροφή σαλιγκαριών κ.α μπορεί να αποτελέσει την λύση για την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος στις μέρες μας όπου οι επιδοτήσεις για τις παραδοσιακές καλλιέργειες έχουν μειωθεί σημαντικά. Επιπλέον η καλλιέργεια φυτών για βιοκαύσιμα είναι άλλη μια ευκαιρία για τους Έλληνες αγρότες να αυξήσουν το προσωπικό τους εισόδημα.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί πως ο γεωργικός τομέας θα πρέπει να αποτελέσει έναν από τους κινητήριους μοχλούς ώστε να μπορέσει η χώρα μας να ανταπεξέλθει στην παγκόσμια κρίση. Αποτελούσε και θα αποτελεί πάντα ένα αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής υπαίθρου και του ελληνικού πολιτισμού και καλό θα ήταν να δώσουμε την απαραίτητη προσοχή έτσι ώστε να αναπτυχθεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη

Makhzoumi, J. and G., Pungetti 1999. *Ecological Landscape Design and Planning*. E and F. N. Spon, London and New York.

Rosener, W. , 1999. Οι αγρότες στην Ευρώπη. Γ' τόμος. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ελληνική

Ζιωγάνας, Χ., 1999. *Διάρθρωση της Προσφοράς της Αγροτικής Παραγωγής με Ορίζοντα το 2010* στο Μαραβέγιας Ν. Η Ελληνική Γεωργία προς το 2010, εκδόσεις Παπαζήση, Γ.Π.Α., Αθήνα.

Ιακωβίδου, ο. (1999), Αγροτουρισμός. Νέες προοπτικές για απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού, *Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα*, τευχ. 3, σελ 23-27

Λιανός, Θ.Π., Δαμιανός, Δ.Ι., Μέργος, Γ.Ι., Ντεμούσης, Μ.Φ., Κατρανίδης, Σ.Δ., 1998. *Αγροτική Οικονομική. Θεωρία και Πολιτική*, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα.

Μαραβέγιας Ν. Ναπολέον, (1992), "Η Διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και η Ελληνική Γεωργία στη Δεκαετία του '90", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1992

Μαραβέγιας, Ν., Μέρμηγκας, Γ., 1999. *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση της Ελληνικής Γεωργίας με Ορίζοντα το 2010* στο Μαραβέγιας Ν. Η Ελληνική Γεωργία προς το 2010, εκδόσεις Παπαζήση, Γ.Π.Α., Αθήνα.

Μάρδας Δημήτρης, 2005, "Από την ΕΟΚ στην ΕΕ: Από την ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς έως την πολιτική ενοποίηση του Ευρωπαϊκού χώρου", Εκδόσεις Ζυγός, Θεσσαλονίκη

Ναυτεμπορική, "Απλούστευση των διαδικασιών για τις αγροτικές επενδύσεις", αρ.φύλλου 22951

Ναυτεμπορική, "Αντιδρούν στις προτάσεις Μπαρόζο για τα αγροτικά", αρ.φύλλου 22968

Ναυτεμπορική, "Αλλάζει το σκηνικό για τις κρατικές αγροτικές ενισχύσεις", 09-02-2006.

Παπαγεωργίου, Κ., 1995. *Η Αγροτική Πολιτική* στο Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης, Μ. Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές Πτυχές, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.

Παπαγεωργίου, Κ., Σπαθής, Π., 2000. *Αγροτική Πολιτική*, εκδόσεις Στοχαστής, Γ.Π.Α., Αθήνα.

Υπουργείο Γεωργίας, 2000β. *Η Ελληνική Υπαιθρος Αλλάζει Πρόσωπο*

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Ειδική Γραμματεία Κοινοτικών Πόρων και Υποδομών *Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013*

Ηλεκτρονική

www.espa.gr

www.el.wikipedia.org

www.epp.eurostat.ec.europa.eu (Eurostat)

www.minagric.gr

www.europa.eu

www.ethos.gr

www.europa.eu Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Γενική Διεύθυνση Γεωργίας. *Μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π.: Αγροτική Ανάπτυξη*

www.agrotourcrete.gr

www.agrotour.gr

www.newwinesofgreece.com

www.bioport.gr

www.statistics.gr

www.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx

www.protypon.eu

www.noisisdev.gr

www.el.wikipedia.org/wiki/Ιπποφάεσ

www.el.wikipedia.org/wiki/Τρούφα